

Mireia Trias i Freixa (cur.)

TERMINOLOGIA PER NORMALITZAR LA LLENGUA

scat
term

SOCIETAT CATALANA DE TERMINOLOGIA
Filial de l'Institut d'Estudis Catalans

Institut
d'Estudis
Catalans

Terminologia per normalitzar la llengua

SOCIETAT CATALANA DE TERMINOLOGIA
FILIAL DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

MEMÒRIES DE LA SOCIETAT CATALANA DE TERMINOLOGIA, 10

MIREIA TRIAS I FREIXA
(curadora)

Terminologia per normalitzar la llengua

BARCELONA, 2024

© dels autors de les ponències

© Societat Catalana de Terminologia, filial de l'Institut d'Estudis Catalans, per a aquesta edició
Carrer del Carme, 47. 08001 Barcelona

Primera edició: abril del 2024

Text revisat lingüísticament per la Unitat d'Edició del Servei Editorial de l'IEC

Disseny de la coberta: Zink Comunicació SL

Fotografia de la coberta: Vista de les voltes del claustre de la Casa de Convalescència, seu de l'Institut d'Estudis Catalans. Autor: Agustí Espallargas (Societat Catalana de Terminologia)

Compost per Fotocomposició gama, s. l.

ISBN: 978-84-9965-741-7

Aquesta obra és d'ús lliure, però està sotmesa a les condicions de la llicència pública de Creative Commons. Es pot reproduir, distribuir i comunicar l'obra sempre que se'n reconegui l'autoria i l'entitat que la publica i no se'n faci un ús comercial ni cap obra derivada. Es pot trobar una còpia completa dels termes d'aquesta llicència a l'adreça: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/deed.ca>.

Taula

Abreviacions emprades pels autors	7
Presentació, <i>per Ester Bonet</i>	9
ESTUDIS I PROJECTES	11
«En valencià està més bo». La terminologia al servei de la llengua, <i>per Immaculada Cerdà Sanchis</i>	13
La terminologia del comerç a Andorra: necessitats, creació d'eines i difusió, <i>per Marta Pujol Palau</i>	21
Presentació del <i>Glossari de sabors del món</i> . Una eina de dinamització lingüística, <i>per Alexandra Sans Massó</i>	29
El llenguatge esportiu a la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, <i>per Anna Vila Subiranas</i>	39
Comunicació i vehiculació: el paper dels mitjans en la transmissió de terminologia esportiva, <i>per Natàlia Fuster Amengual</i>	47
La terminologia en les federacions esportives catalanes, <i>per Marc Ibern</i>	57

Taula rodona: «Impacte de la difusió terminològica i anàlisi de necessitats per al futur», <i>per F. Xavier Fargas Valero i M. Amor Montané March</i>	61
CRÒNICA DEL CURS 2021-2022	79
XIX Jornada de la SCATERM: «La terminologia a peu de carrer. Reptes després de quaranta anys de normalització lingüística»	81
Programa de la XIX Jornada	85
Presentació de la XIX Jornada, <i>per la Junta Directiva de la SCATERM</i>	87
Conclusions de la XIX Jornada, <i>per Teresa Tort</i>	89
Crònica de la XIX Jornada, <i>per la Junta Directiva de la SCATERM</i>	91

Abreviacions emprades pels autors

CCMA	Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals
CD	disc compacte
CNL	Centre de Normalització Lingüística
CPNL	Consorti per a la Normalització Lingüística
cur.	curador
DOGC	<i>Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya</i>
E3	Enduro 3
ed.	edició, editor
etc.	etcètera
ESTEN	eina de seguiment de la terminologia normalitzada
IB3	Radiotelevisió de les Illes Balears
ICO	Institut Català d'Oncologia
IEC	Institut d'Estudis Catalans
IULA	Institut de Lingüística Aplicada
IULATERM	Grup de Recerca de Lèxic i Terminologia
núm.	número
p.	pàgina
Porterval	Portal Terminològic Valencià
SCATERM	Societat Catalana de Terminologia
SG	supergegant
TERMCAT	Centre de Terminologia de la Llengua Catalana
TIC	tecnologies de la informació i la comunicació
TV3	Televisió de Catalunya
UFEC	Unió de Federacions Esportives de Catalunya

Mireia TRIAS I FREIXA (cur.)
Terminologia per normalitzar la llengua
Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2024, p. 9

Presentació

Ester BONET
Presidenta de la SCATERM

Aquest volum que us presentem, el desè de la col·lecció «Memòries de la Societat Catalana de Terminologia», recull en la primera secció, «Estudis i projectes», els textos de les intervencions en la XIX Jornada de la SCATERM, titulada «La terminologia a peu de carrer. Reptes després de quaranta anys de normalització lingüística», que va tenir lloc el 26 de maig de 2022.

La Societat Catalana de Terminologia (SCATERM) des dels seus inicis (l'any 2001) s'ha definit com el punt de trobada de la terminologia catalana, un punt que vol reunir entitats i professionals per donar a conèixer i difondre l'activitat terminològica que es porta a terme arreu del territori català. Com es podrà comprovar amb aquesta lectura, la jornada organitzada enguany compleix aquesta definició tant pel que fa a la diversitat territorial dels seus ponents com per les diferents activitats que s'hi presenten. A més, els textos que es recullen tot seguit reflecteixen l'esforç de reflexionar sobre la normativització terminològica i la seva evolució en la metodologia de treball per a la difusió de terminologia catalana que s'ha dut a terme en les quatre últimes dècades.

Després d'una pausa provocada per la pandèmia de covid, reprenem el costum de publicar un volum cada curs acadèmic. Així, la segona secció, «Crònica del curs 2021-2022», dona compte de l'activitat científica desenvolupada per la SCATERM en ocasió de la XIX Jornada, incloent-hi els aspectes organitzatius.

ESTUDIS I PROJECTES

«En valencià està més bo». **La terminologia al servei de la llengua**

Immaculada CERDÀ SANCHIS
Unitat de Normalització Lingüística de la Diputació de València

La Unitat de Normalització Lingüística de la Diputació de València és un departament que ha passat de tenir un enfocament intern, de servei de traducció i correcció dels textos administratius i d'especialitat vinculats als nostres museus, a incrementar la seua presència a l'exterior com a agent creador i difusor de terminologia per impulsar l'ús social del valencià.

La Diputació de València és un ens peculiar, amb una història antiga i complexa, i amb uns àmbits d'especialitat que ens han permés generar unitats terminològiques, diria que quasi d'una manera exclusiva. El que passa és que —per dir-ho suaument— es tracta d'una terminologia incòmoda.

Parlem de la llengua de la tauromàquia, àmbit del qual som especialistes, ja que hem d'atendre les necessitats del Museu Taurí, de l'Escola de Tauromàquia i de la Plaça de Bous de València, que pertanyen a la Diputació. Però també hem d'atendre consultes dels pobles on es fan espectacles que la Diputació no organitza, com ara el bou embolat, el bou amb corda o els bous al carrer, bàsicament.

Per bé que aquest lèxic no és l'objecte de la presentació i que pot sonar molt estrany, pense, però, que els pot resultar interessant pel fet que és molt visual, amb molt de color i ple de metàfores. Un lèxic que, ens agrada o no, ha passat a la llengua general en un gran nombre de frases fetes.

Els materials del vocabulari de la tauromàquia (figura 1) estan disponibles per descarregar-los al web de la Diputació de València.¹

1. <https://www.dival.es/normalitzacio/content/el-bou-de-lidia>, <https://www.dival.es/normalitzacio/content/la-placa-de-bous> i <https://www.dival.es/normalitzacio/content/el-torero-i-el-picador>.

FIGURA 1. El bou de lúdia.

FONT: DIPUTACIÓ DE VALÈNCIA, ÀREA DE CULTURA, UNITAT DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA, *El bou de lúdia* (en línia), <<https://www.dival.es/normalitzacio/sites/default/files/el-bou-de-lidia.pdf>> (consulta: 25 abril 2023) (amb la col·laboració de l'Escola d'Art i Superior de Disseny de València; disseny d'Alejandro Rodríguez).

De totes les campanyes que fem de foment de la llengua des de la Unitat de Normalització Lingüística, hem seleccionat les que uneixen alimentació i llengua. Partírem dels cartells per a comerços minoristes i mercats, i hem arribat a vídeos i publicacions pensats per a les xarxes socials. Abans, caldrà fer unes poques observacions.

La primera és el disseny. Entenem que, a diferència del signe lingüístic, en el foment de la llengua la relació entre continent i contingut no ha de ser arbitrària sinó vinculant. Els atributs d'un bon disseny (qualitat, elegància, modernitat...) passen a ser atributs de la llengua i del producte que volem vendre. Si al botiguer no li agrada la proposta, si creu que no es venen bé els seus productes, no posarà el cartell i allà haurà acabat la campanya.

La segona és la tria lèxica. En un cartell de 50 × 70 cm cal escollir quina forma lingüística s'ha de prioritzar, ja que ni hi cap tot ni hi caben totes les variants. Hi té un paper clau allò que es vol aconseguir, el model de llengua que es vol projectar.

Per exemple, *clòtxina* és la forma única del mollusc a València. D'Oliva a Canet d'en Berenguer, en totes les peixateries i llotges sentirem *clòtxina*. Aleshores, per què hi posem *musclo*? Perquè a Vinaròs es com es diu i així treballem a favor d'una llengua comuna, fent present la variació lingüística.

Òbviament hem de prioritzar: *tomaca* i *tomata* són les variants majoritàries al País Valencià; *tomàquet* i *tomaco* també es diuen, però de forma molt residual.

Com que no ens caben tots els productes, fem versions dels cartells: els anem variant i sempre hi incorporem algun producte genuí —com el *fartó*, el *torró de cacau*, les *rosquilletes*... — o en perill d'extinció lingüística —com l'*alficòs*, el *ginjol*... —, al costat de les novetats —com l'*alvocat* i el *nabiu*.

Totes les versions, fins ara, han sigut vocabularis visuals: imatge i paraula. Només en una ocasió hem fet en format de cartell i de fulletó un recull lèxic sense imatge, a més, en format trilingüe, per al lèxic del forn. Fou una campanya amb molt d'èxit, en gran part perquè hi havia com a obsequi una *coixinera*, que és com diem a València la bossa per al pa, que portava imprès el lema «En valencià està més bo! El teu pa, el teu forn». La campanya fou tot un èxit que ajudà a la introducció del cartell, però costà.

Les versions dels cartells de la fruita i la verdura (figura 2), el dolç i el salat, i el peix i el marisc (figura 3) estan disponibles al web de la Diputació de València.²

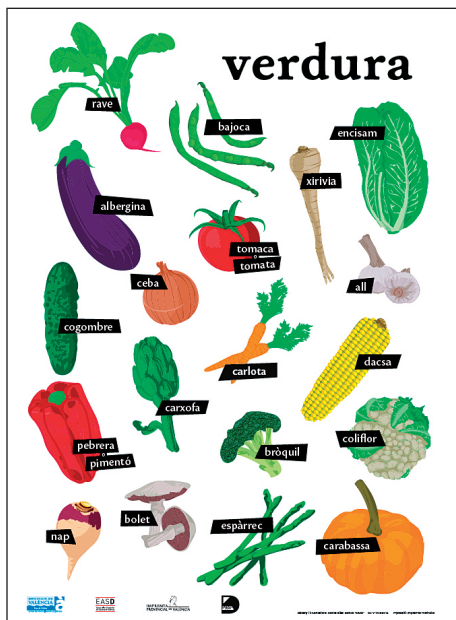

FIGURA 2. Cartell de la verdura.
 FONT: DIPUTACIÓ DE VALÈNCIA, UNITAT DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA, *Verdura* (en línia), <<https://www.dival.es/es/normalitzacio/sites/default/files/normalitzacio/Poster%20verdura.pdf>> (consulta: 25 abril 2023) (amb la col·laboració de l'Escola d'Art i Superior de Disseny de València; disseny i il·lustració de Carles Sáez Blanco).

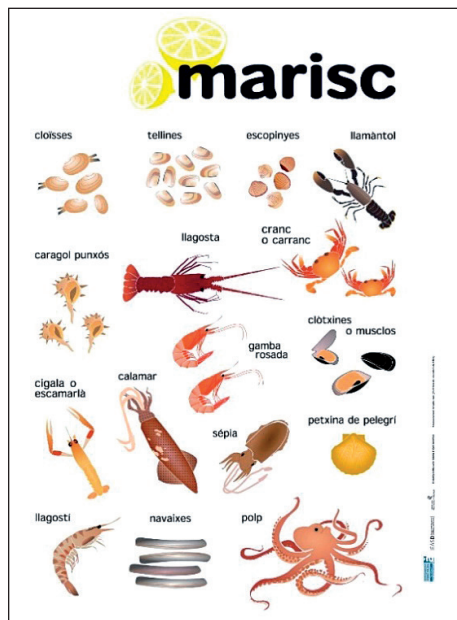

FIGURA 3. Cartell del marisc.
 FONT: DIPUTACIÓ DE VALÈNCIA, UNITAT DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA, *Marisc* (en línia), <<https://www.dival.es/es/normalitzacio/sites/default/files/normalitzacio/marisc.pdf>> (consulta: 25 abril 2023) (amb la col·laboració de l'Escola d'Art i Superior de Disseny de València; disseny i il·lustració de Maria López Montes).

2. <https://www.dival.es/normalitzacio/content/fruita-i-verdura>, <https://www.dival.es/va/normalitzacio/content/fruita-i-verdura-2009>, <https://www.dival.es/va/normalitzacio/content/en-valencia-esta-mes-bo-el-teu-pa-al-teu-forn>, <https://www.dival.es/normalitzacio/content/dolc-i-salat-2006>, <https://www.dival.es/va/normalitzacio/content/dolc-i-salat> i <https://www.dival.es/normalitzacio/content/peix-i-marisc>.

Els cartells han tingut encara una altra explotació en format de píndoles d'aprenentatge, disponibles per a la comunitat de formació de la Diputació de València i accessibles a YouTube.³

I en això estàvem, fent cartells, rètols i jugant a les xarxes socials amb els geosinònims, quan esclatà la pandèmia i ens n'anàrem tots a casa, i la gent començà a redescobrir els foguers, els forns i els quinze mil aparells de cuina per estrenar.

Observarem el moviment en xarxes de compartició de receptes juntament amb l'«assalt» als supermercats i decidírem explorar el món de la terminologia culinària, consultant el *Diccionari de procediments culinaris* del TERMCAT,⁴ i també les entrades recollides en el Portal Terminològic Valencià (Porterval) i en el *Diccionari normatiu valencià*, que completaven les definicions. Gràcies a les magnífiques imatges de Ximo Tomàs, durant el confinament publicàrem les quinze fitxes terminològiques que formen el *Vocabulari de procediments culinaris* (figures 4 i 5).⁵

FIGURA 4. Terme *carar* en el *Vocabulari de procediments culinaris*.

FONT: DIPUTACIÓ DE VALÈNCIA, UNITAT DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA, *carar* (en línia), <https://www.dival.es/normalitzacio/sites/default/files/normalitzacio/ProcedimentsCulinarisPostals_0.pdf> (consulta: 25 abril 2023) (disseny de Pablus i fotografia de Ximo Tomàs).

3. https://www.youtube.com/playlist?list=PLsdj9l_pZe08_5cjnnFI65lhfvRVEGFS9.

4. <https://www.termcat.cat/es/diccionaris-en-linia/20>.

5. https://www.dival.es/normalitzacio/sites/default/files/normalitzacio/ProcedimentsCulinarisPostals_0.pdf.

FIGURA 5. Terme *esprémer* en el *Vocabulari de procediments culinaris*.

FONT: DIPUTACIÓ DE VALÈNCIA, UNITAT DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA, *esprémer* (en línia), <https://www.dival.es/normalitzacio/sites/default/files/normalitzacio/ProcedimentsCulinarisPostals_0.pdf> (consulta: 25 abril 2023) (disseny de Pablus i fotografia de Ximo Tomàs).

Empràrem el mateix esquema del TERMCAT i del Porterval, afegint-hi una imatge de qualitat. Ara mateix, el producte, amb una maquetació ja professional, s'ha imprès i se n'han repartit deu mil jocs de les quinze postals, dels quinze termes.

Aquest és un exemple més del fet que, sovint, un producte que ideem inicialment només per a les xarxes socials s'acaba editant en paper per la demanda social. Ens va passar amb el cartell que férem dels quinze accents diacrítics,⁶ del qual s'han fet una infinitat de descàrregues i visionaments del vídeo i hem repartit en paper més de huit mil exemplars.⁷

D'altra banda, tampoc no volíem deixar de banda un sector que ha patit de manera cruel amb la pandèmia: el camp. No els conte cap novetat, però el seu patiment es va fer viral en denunciar els preus irrisoris de les collites. València està envoltada per una horta fèrtil i en perpetu estat d'assetjament per la voracitat constructora de la ciutat.

Consideràrem que podríem també aprofitar el moment per, de forma lúdica, posar en l'agenda dels urbanites els termes associats a l'alimentació del quilòmetre zero. En el nostre cas, de l'horta. Amb fotografies de Carmela Romero, filòloga i filla d'un llaurador de l'Horta del Nord, estiguérem un estiu parlant per les xarxes socials de frases fetes i termes relatius a la hidronímia, a l'arquitectura de la terra i a les collites (figura 6).

6. <https://www.dival.es/normalitzacio/content/els-15-accents-diacritics>.

7. <https://www.youtube.com/watch?v=rlbZRD-hlMM&t=7s>.

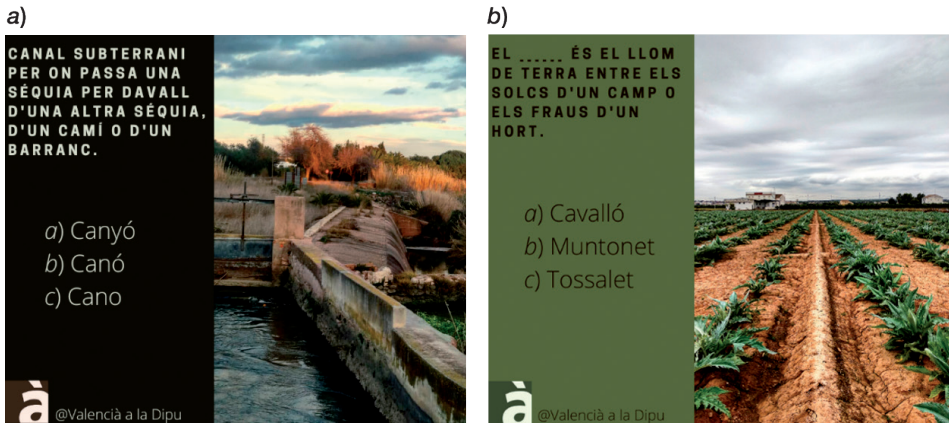

FIGURA 6. Dos exemples de difusió de termes del camp.

FONT: a) DIPUTACIÓ DE VALÈNCIA, UNITAT DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA (@ValenciàAlaDipu), «Encetem el lèxic de l'horta», Facebook (10 febrer 2021), <https://www.facebook.com/ValenciaALaDipu/posts/pfbid0Y7Hou1z4jcNgbai8PPiqjKHRutYmLMMrapnEnoRBGimZfqs6n29F3DQWB6BwZ9aEl?locale=es_ES> (fotografia de Carmela Romero); b) DIPUTACIÓ DE VALÈNCIA, UNITAT DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA (@ValenciàAlaDipu), «Continuem amb el lèxic de l'horta», Facebook (4 març 2021), <https://www.facebook.com/ValenciaALaDipu/posts/pfbid0aKiqWbC8LYpwLFfpif1v73JHAzVbfBgrdBW1VGfwEL9cSQGnt2Y9kxfgM9to3Ffkl?locale=es_ES> (fotografia de Carmela Romero).

L'estiu passat revisant *Amb molt de gust*, una publicació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua encomanada per l'Ajuntament de València amb motiu de la capitalitat mundial de l'alimentació sostenible, ens adonarem que, quan parlem de vocabularis multilingües, pensem sempre en les llengües d'Europa i no en les llengües d'Espanya.

Al gener de 2019, férem unes jornades, «La llengua fa poble», amb representants de Galícia, d'Astúries, del País Basc, de les Illes i de Catalunya (el representant d'Aragó no va poder vindre). Aquelles jornades mostraren l'altra Espanya possible, la multilingüe, l'acolorida, la desconeguda..., per a tots nosaltres també. Podíem dir amb molta facilitat els equivalents en almenys quatre o cinc llengües d'Europa de les fruites d'estiu (figura 7), però no podíem fer el mateix en el cas de les llengües d'Espanya.

Les fotografies de Ximo Tomàs ens van permetre difondre termes que pensàvem que estaven molt clars, però que haguérem de consultar amb els serveis lingüístics dels diferents territoris i debatre, fins i tot, a quina classe de fruites ens estàvem referint. Parlem sobretot de les llengües que encara no estan gaire estandaritzades, com ara l'aragonés o l'aranés; però també tinguérem alguna dificultat amb el galleg i les seues diferents variants.

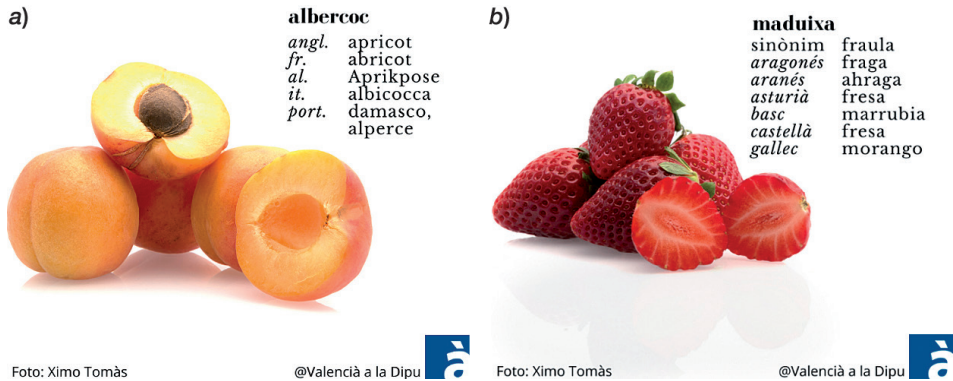

FIGURA 7. Dos exemples de fitxes de fruites d'estiu: a) en cinc llengües europees i b) en les llengües d'Espanya.

FONT: a) DIPUTACIÓ DE VALÈNCIA, UNITAT DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA (@ValenciàAlaDipu), «La fruita d'estiu té la dolçor que li dona el sol [...]», Facebook (7 juny 2021), <https://www.facebook.com/ValenciaALaDipu/posts/pfbid0gwV9FXh4nkTHu6sbH2vS3hjgF8iudQxFsxxgMKh15CjGcpN8kGKp8vNmaQX4sD4bYI?locale=es_ES> (fotografia de Ximo Tomàs); b) DIPUTACIÓ DE VALÈNCIA, UNITAT DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA (@ValenciàAlaDipu), «L'any 2021 és l'any internacional dedicat a la fruita i la verdura», Facebook (14 juny 2021), <https://www.facebook.com/ValenciaALaDipu/posts/pfbid02SvrRmVT1CQpDz7SukdGcRRKBBDLyjvcvZR11myaBvbwqwkzf8vPVWwGFDCRGDHI?locale=es_ES> (fotografia de Ximo Tomàs).

Aquestes fitxes s'editaran també en paper, després dels termes culinaris, però abans continuarem explorant altres aliments —la fruita seca (figura 8) i la verdura— en aquest doble plantejament, que és molt interessant per reforçar la idea d'Estat plural.

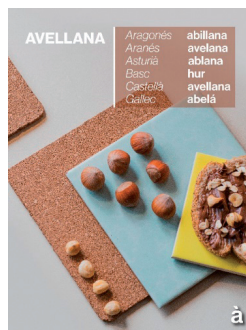

FIGURA 8. Exemple de fitxa de fruita seca en les llengües d'Espanya.
 FONT: DIPUTACIÓ DE VALÈNCIA, UNITAT DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA (@ValenciàAlaDipu), «Avellana. És el fruit de l'avellaner comú», Facebook (14 octubre 2020), <https://www.facebook.com/ValenciaALaDipu/posts/pfbid0CNzEJhWd7kHehnMnjA6ktPA6UTreb52v9K31nGhxxBknvzMzbWNXN9UNgta9Fb1Xl?locale=es_ES>.

La terminologia pertany a l'àmbit de l'especialitat, però pot ser usada amb finalitat divulgativa. Hem mostrat exemples de com la variació diatòpica cohesionada el territori si es mostra com una riquesa. L'èxit de les campanyes en el comerç de proximitat confirma que uneixen llengua amb qualitat i compromís, ja que emmarcar i reivindicar els termes genuïns d'un sector productiu és establir una aliança amb els especialistes de l'ofici. Finalment, les xarxes socials i la manera lúdica de comunicar-nos ofereixen possibilitats de promoció i divulgació en destinataris nous, fora dels canals oficials.

La terminologia del comerç a Andorra: necessitats, creació d'eines i difusió

Marta PUJOL PALAU
Servei de Política Lingüística del Govern d'Andorra

A mitjan segle passat Andorra experimenta una transformació del model econòmic amb un declivi del sector primari (predominant fins als anys quaranta) i l'esclat del turisme (amb la construcció prèvia de la central hidroelèctrica FHASA i les primeres carreteres) i, paral·lelament, del comerç.¹

La dècada dels cinquanta es considera un període frontissa i els anys seixanta són un moment d'expansió econòmica que es consolida en les dècades següents. A diferència de la majoria de països de l'entorn, es passa d'una economia agrícola i ramadera a un model basat en els serveis sense el pas intermedi pel desenvolupament industrial.

El comerç al detall es desenvolupa amb força a partir dels anys cinquanta i tendeix a concentrar-se a Andorra la Vella i Escaldes, que esdevenen un nucli d'atracció per als consumidors de les regions veïnes: «El nou sector comercial atreu un important corrent turístic, especialment català, mancat dels productes que s'ofereixen en el mercat andorrà, on es troben les darreres novetats a preus competitius».² Aquestes últimes novetats eren màquines d'afaitar, niló, olles de pressió, vaixelles Duralex i articles francesos que arribaven a Catalunya i Espanya a través d'Andorra.

Entre el 1970 i el 1999, el sector comercial creix d'una manera constant: es passa de 1.770 assalariats a 9.132, i de 753 establiments a 2.680.

1. M. Jesús LLUELLES LARROSA i Eva GARCIA LLUELLES (2018), *Història econòmica d'Andorra, segles XX-XXI*, Andorra, Govern d'Andorra, p. 105-114.

2. M. Jesús LLUELLES LARROSA i Eva GARCIA LLUELLES (2018), *Història econòmica d'Andorra, segles XX-XXI*, p. 113.

Aquest augment estructural del sector comporta un creixement demogràfic considerable i Andorra també passa de ser un país d'emigrants a tenir més immigració que població autòctona.

Als anys vuitanta es creen el Servei de Formació d'Adults i el Servei de Política Lingüística, en un primer moment anomenat «Assessorament Lingüístic», per donar resposta a les necessitats de formació de català i revisió de textos de les empreses, i als anys noranta s'obren els primers centres d'autoaprenentatge de català.

El Servei de Política Lingüística fa les primeres campanyes per promoure l'ús del català (figura 1), d'abast general i amb dos objectius bàsics: que les persones no catalanoparlants s'animin a aprendre i parlar la llengua oficial, i que les catalanoparlants no canviïn de llengua en situacions amb poca freqüència d'ús del català.

FIGURA 1. Imatges de les campanyes de promoció del català «No et tallis!» i «Un sol d'idioma. Utilitzem-lo!».

FONT: Govern d'Andorra, Servei de Política Lingüística.

El 1995 s'encarrega la primera enquesta de coneixements i usos lingüístics de la població, que quantifica el nivell de competències en català i en les altres llengües més presents a Andorra (castellà, francès i portuguès); per fer-ho, s'estableixen uns indicadors de coneixements i d'ús de cada llengua. Segons l'enquesta, els àmbits del transport públic, dels bars, dels pubs o de les discoteques i dels grans magatzems són les situacions «més desfavorables» per a l'ús del català, tant pel que fa a l'atenció al públic com a la llengua en què s'hi adrecen els usuaris.³ Des d'aleshores, s'han fet enquestes periòdicament (figures 2 i 3).

Les primeres campanyes sectorials concentren esforços a fomentar l'ús de la llengua oficial en el comerç i, sobretot, en els grans magatzems.

Paral·lelament, el Servei de Política Lingüística edita el primer *Vocabulari bàsic dels grans magatzems* (figura 4) i ofereix classes de català de nivell inicial, que imparteix l'Àrea de Formació d'Adults del Ministeri d'Educació.

3. CENTRE DE RECERCA SOCIOLÒGICA DE L'INSTITUT D'ESTUDIS ANDORRANS, *Coneixements i usos lingüístics de la població d'Andorra* (1996), Andorra la Vella, Govern d'Andorra, Servei de Política Lingüística.

FIGURA 2. Gràfics d'atenció al públic a les botigues (a dalt) i als grans magatzems (a baix). Les columnes de la dreta representen l'any 2018 (el verd fosc, «llengua en què s'hi adreça», i el verd clar, «llengua en què l'atenen». D'esquerra a dreta, en diferents colors es representen les dades dels anys 1995, 1999, 2004, 2009, 2014 i 2018.

FONT: CENTRE DE RECERCA SOCIOLÒGICA DE L'INSTITUT D'ESTUDIS ANDORRANS (2019), *Coneixements i usos lingüístics de la població d'Andorra: Situació actual i evolució (1995-2018)*, Andorra la Vella, Govern d'Andorra, Servei de Política Lingüística.

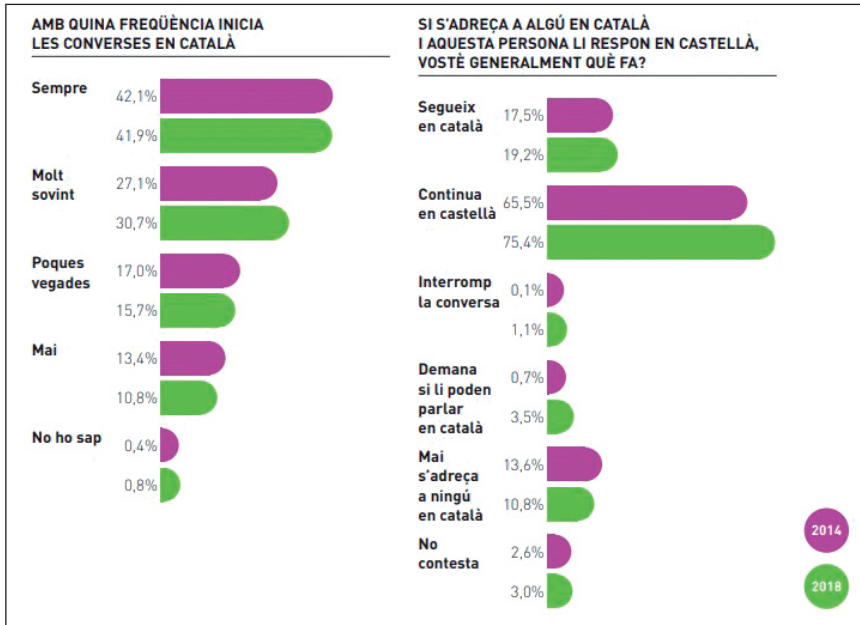

FIGURA 3. Gràfic d'actituds lingüístiques.

FONT: CENTRE DE RECERCA SOCIOLÒGICA DE L'INSTITUT D'ESTUDIS ANDORRANS (2019), *Coneixements i usos lingüístics de la població d'Andorra: Situació actual i evolució (1995-2018)*, Andorra la Vella, Govern d'Andorra, Servei de Política Lingüística.

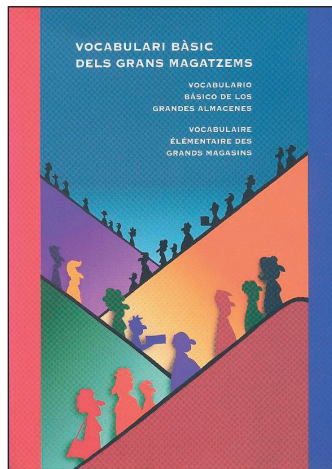

FIGURA 4. Coberta de la primera edició del *Vocabulari bàsic dels grans magatzems*.

FONT: GOVERN D'ANDORRA, SERVEI DE POLÍTICA LINGÜÍSTICA (1998), *Vocabulari bàsic dels grans magatzems*, Andorra la Vella, Govern d'Andorra, Servei de Política Lingüística.

En la presentació d'aquest primer vocabulari, el ministre de Cultura del Govern d'Andorra, Pere Canturri Montanya, remarca el següent:

El món del comerç és un dels àmbits que més caracteritzen l'Andorra dels nostres dies, i els grans establiments comercials han estat uns agents fonamentals de l'evolució i la modernització d'aquest món al nostre país. [...] desitjo que el coneixement de moltes llengües ens permeti d'atendre més bé els clients provinents d'altres països que visiten Andorra i ens obri a la realitat enriquidora d'altres cultures, però sobretot espero que la cultura i la personalitat andorrana, representades de manera important per la llengua catalana, sigui capaç d'identificar-nos com a societat, de facilitar la integració de tots aquells que escullen Andorra per viure i treballar, i sigui en definitiva la nostra imatge davant els visitants estrangers.

El vocabulari conté un miler d'entrades amb les equivalències en castellà i francès, i s'organitza en un primer apartat d'expressions útils per mantenir una conversa i diverses seccions que segueixen l'estructura dels grans magatzems. A les pàgines finals, hi ha els índexs català, castellà i francès per ordre alfabètic.

Els cursets de la primera campanya en l'àmbit dels grans magatzems es van organitzar de manera que el vocabulari servís de suport.

Les primeres sessions, per exemple, es dedicaven als continguts següents:

— Sessió 1. *Informació personal*: saludar, identificar-se, demanar disculpes i donar les gràcies.

— Sessió 2. *On és?*: demanar i dir on són les diferents seccions i identificar diversos serveis de l'edifici.

— Sessió 3. *Quina hora és?*: demanar i dir l'hora i informar sobre l'horari de l'establiment.

— Sessió 4. *Com ho vol?*: els colors, els materials (plàstic, metall, fusta...), l'estil (modern, antic, clàssic, pràctic, decoratiu...) i el preu (car, barat...).

El 2011 s'actualitza i es reedita el *Vocabulari bàsic dels grans magatzems* (figura 5). El vocabulari passa de 1.008 entrades a 1.585 i s'hi afegeixen els equivalents en portuguès, llengua d'ús creixent a Andorra, i en anglès, llengua de comunicació internacional.

En la presentació també es destaca que s'hi dona entrada preferent a denominacions pròpies d'Andorra respecte d'altres formes sinònimes de la resta del territori: *carreroles* respecte de *cama-secs*, *posella* respecte de *prestatge* i *lleixa*, *viandera* respecte de *safata*, *carrota* respecte de *pastanaga*, *trumfa* respecte de *patata*, *timó* respecte de *farigola*, *tavelles* respecte de *mongetes tendres*, *llentilles* respecte de *llenties* o *tomata* respecte de *tomàquet*.

La tasca de revisió i d'actualització terminològica s'emmarca en els convenis de col·laboració entre el Govern d'Andorra i el TERMCAT.

FIGURA 5. Coberta de la segona edició del *Vocabulari bàsic dels grans magatzems*.

FONT: GOVERN D'ANDORRA, SERVEI DE POLÍTICA LINGÜÍSTICA I TERMCAT, CENTRE DE TERMINOLOGIA (2011), *Vocabulari bàsic dels grans magatzems* (en línia), Barcelona, TERMCAT, Centre de Terminologia, (Diccionaris en Línia), <<https://www.termcat.cat/ca/diccionaris-en-linia/129/>>.

>	escorredora	Vasella, cristalleria, coberters, parament de cuina	<
>	escorreplats	Vasella, cristalleria, coberters, parament de cuina	<
>	escot	Roca	<
>	escumadora	Vasella, cristalleria, coberters, parament de cuina	<
>	escuradents	Vasella, cristalleria, coberters, parament de cuina	<
>	escurçar	Paraules i expressions usuals	<
>	eslip	Roca anterior	<
>	esmalt d'angles	Higiene i perfumaria	<
>	esmòquing	Roca	<
>	espaguetis	Quèl·lures	<

FIGURA 6. Alguns termes de la segona edició del *Vocabulari bàsic dels grans magatzems*.

FONT: GOVERN D'ANDORRA, SERVEI DE POLÍTICA LINGÜÍSTICA I TERMCAT, CENTRE DE TERMINOLOGIA (2011), *Vocabulari bàsic dels grans magatzems* (en línia), Barcelona, TERMCAT, Centre de Terminologia, (Diccionaris en Línia), <<https://www.termcat.cat/ca/diccionaris-en-linia/129/>>.

Els termes (figura 6) apareixen segons l'ordre seqüencial (*esmalt d'ungles* i no *ungles, esmalt d'*) i, dins de cada àmbit, segueixen l'ordenació alfabètica discontinua, que evita interrupcions en els termes d'una sèrie. Excepcionalment, els nombres, els mesos, les estacions de l'any i els dies de la setmana segueixen l'ordre lògic (*gener, febrer...*).

Els noms dels productes tenen entrada en singular (*braç de gitano, caçadora*), llevat dels casos en què no és possible comprar-ne una sola unitat (*botes, olives*). En els adjectius de doble gènere en què hi ha variacions gràfiques entre l'un i l'altre, es mostra la terminació femenina a continuació de la forma masculina (*barat -a, fermé -ée*).

El vocabulari recull les relacions de sinonímia entre els termes catalans. En aquests casos només un dels termes remesos recull les equivalències, sia el sinònim que s'ha considerat preferent (per exemple, *fermall* respecte de *agulla de pit*) o, en cas de sinonímia absoluta, el que per ordre alfabètic apareix en primer lloc (per exemple, *llevataps* respecte de *obridor*). Els sinònims en les altres llengües es presenten separats per un punt i coma.

La segona edició del *Vocabulari bàsic dels grans magatzems* es pot consultar en línia a les webs del Servei de Política Lingüística (<https://www.cultura.ad/recursos/vocabulari-basic-dels-grans-magatzems>) i del TERMCAT (<https://www.termcat.cat/ca/diccionaris-en-linia/129>).

El vocabulari es fa servir en el marc d'uns plans lingüístics que s'estableixen en algunes empreses mitjançant un conveni de col·laboració amb el Departament de Política Lingüística, que inclou els punts següents:

1. Mòduls gratuïts de català oral bàsic i específic segons el sector per als treballadors que no saben expressar-se en català. Les classes es fan a l'empresa en horari laboral.

2. Distribució d'exemplars del *Vocabulari bàsic dels grans magatzems* per seccions.

3. Oferta dels centres d'autoaprenentatge i de cursos oficials de català.

4. Voluntariat lingüístic intern a la mateixa empresa o el que organitza el Servei de Política Lingüística.

5. El material de català *Veus d'Andorra 1* a un preu reduït (15 euros).

6. El llibret de vocabulari en imatges i de conversa *Viure a Andorra* (gratuït).

7. El *Vocabulari de bars i restaurants* (gratuït).

8. Un certificat per als treballadors que segueixin alguna de les formacions ofertes.

9. Els identificadors «Estic aprenent català», «Pot parlar-me en català» i «Us puc atendre en català», perquè els clients sàpiguen que els treballadors estan aprenent català o que poden ser atesos o adreçar-s'hi en català.

10. Pòsters explicatius de l'actuació que s'està duent a terme, amb el lema «Aquest establiment col·labora amb el Govern per millorar l'atenció als clients en català».

Fins ara s'ha mantingut la continuïtat de formació a Pyrénées i al Centre Comercial Andorrà (la primera empresa ofereix formació de català als treballadors des de fa vint anys i la segona, d'una manera més intermitent). La proporció anual és d'un parell de grups d'entre deu i quinze persones a Pyrénées i un grup d'unes deu persones al Centre Comercial Andorrà. Actualment es treballa més amb el material propi dels cursos dels nivells oficials de català (a càrrec de l'Àrea de Llengua Catalana del Departament de Política Lingüística).

BIBLIOGRAFIA

- BASTIDA, C.; BERTRANA, U.; SISTAC, R.; VILLARÓ, A. (2016). *Llengua i literatura a Andorra i als Pirineus*. Sant Julià de Lòria: Universitat d'Andorra.
- CENTRE DE RECERCA SOCIOLÒGICA DE L'INSTITUT D'ESTUDIS ANDORRANS (1996). *Coneixements i usos lingüístics de la població d'Andorra*. Andorra la Vella: Govern d'Andorra. Servei de Política Lingüística.
- (2019). *Coneixements i usos lingüístics de la població d'Andorra: Situació actual i evolució (1995-2018)*. Andorra la Vella: Govern d'Andorra. Servei de Política Lingüística.
- GOVERN D'ANDORRA. SERVEI DE POLÍTICA LINGÜÍSTICA (1998). *Vocabulari bàsic dels grans magatzems*. Andorra la Vella: Govern d'Andorra. Servei de Política Lingüística.
- GOVERN D'ANDORRA. SERVEI DE POLÍTICA LINGÜÍSTICA; TERM CAT, CENTRE DE TERMINOLOGIA (2011). *Vocabulari bàsic dels grans magatzems* [en línia]. Barcelona: TERM CAT, Centre de Terminologia. (Diccionaris en Línia) <<https://www.termcat.cat/ca/diccionaris-en-linia/129/>>.
- LLUELLES LARROSA, M. J.; GARCIA LLUELLES, E. (2018). *Història econòmica d'Andorra, segles XX-XXI*. Andorra la Vella: Govern d'Andorra.
- Memòries del Servei de Política Lingüística del Govern d'Andorra (1998-2021). [Documents interns]
- PUJOL, M.; BADIA, M. (2002). «Els estudis impulsats per l'Administració andorrana com a punt de referència per a la planificació lingüística». *Noves SL: Revista de Sociolingüística* [en línia], núm. 4. <https://www.gencat.cat/llengua/noves/noves/hm02hivern/catalana/pujol4_4.htm> [Consulta: 15 abril 2022].

Presentació del *Glossari de sabors del món.* Una eina de dinamització lingüística¹

Alexandra SANS MASSÓ
Centre de Normalització Lingüística L'Heura
(Consorci per a la Normalització Lingüística)

1. EL GLOSSARI DE SABORS DEL MÓN

El *Glossari de sabors del món* és un recull terminològic de més de cent termes relatius a productes alimentaris i elaboracions gastronòmiques d'arreu del món. És un glossari perquè és una col·lecció d'explicacions de mots que es troben en una obra o projecte al qual acompanyen; en aquest cas, la mostra *Els sabors del món*.

Una part dels termes que inclou el *Glossari de sabors del món* són termes normalitzats, és a dir, aprovats pel Consell Supervisor del TERM CAT, l'organisme encarregat de la normalització de la terminologia catalana.

L'origen del *Glossari* són els termes treballats amb motiu de les diverses edicions de la mostra *Els sabors del món*, entre els anys 2012 i 2019. El *Glossari* és viu i s'actualitza anualment amb la incorporació de nous termes recollits de diferents accions de dinamització lingüística a la ciutat.

La gran majoria d'aquests termes són recollits al barri del Fondo de Santa Coloma de Gramenet.

Cada fitxa conté la denominació en català i, a continuació, en diverses llengües. Sovint també hi figuren el nom científic, una definició i una imatge per ajudar a identificar-los. Aquí us en mostrem dos exemples, el *taro* (figura 1) i la *flam-mulina* (figura 2).

1. Aquest text correspon a la intervenció de l'autora en la XIX Jornada de la SCATERM: «La terminologia a peu de carrer. Reptes després de quaranta anys de normalització lingüística». Podeu consultar les diapositives emprades en aquest enllaç: <https://view.genial.ly/62862050ecbf30011a8bfa5/presentation-el-glossari-de-sabors-del-mon-una-eina-de-dinamitzacio-linguistica>.

▼ **taro**

ca taro, n m

es malanga, n f

es taro, n m

fr colocase, n f

fr colocasia, n f

fr taro, n m

en dasheen, n

en eddo, n

en elephant's-ear, n

en old coco-yam, n

en taro, n

zh 芋头

zh yù tou, n

nc Colocasia esculenta

Hortalisses. Verdures. Llegums. Bolets. Llavors. Germinats

taro

Definició

Tubercle comestible del taro, gros, ric en fècula i proteïnes.

FIGURA 1. Entrada *taro* del *Glossari de sabors del món*.

FONT: TERMCAT, CENTRE DE TERMINOLOGIA (2015-2022), *Glossari de sabors del món* (en línia), Barcelona, TERMCAT, Centre de Terminologia, (Diccionaris en Línia), <<https://www.termcat.cat/ca/diccionaris-en-linia/201/>>.

▼ **flammulina**

ca flammulina, n f

es enoki, n m

fr collybie à pied velouté, n f

en enoki mushroom, n

zh 金针菇

zh jīn zhēn gū, n

nc *Flammulina velutipes*

Hortalisses. Verdures. Llegums. Bolets. Llavors. Germinats

bolets

Definició

Bolet de soca de l'ordre de les tricolomatals, de cama vellutada i barret viscos, present a la tardor, objecte d'un important conreu i comerç per a les cuïnes orientals.

FIGURA 2. Entrada *flammulina* del *Glossari de sabors del món*.

FONT: TERMCAT, CENTRE DE TERMINOLOGIA (2015-2022), *Glossari de sabors del món* (en línia), Barcelona, TERMCAT, Centre de Terminologia, (Diccionaris en Línia), <<https://www.termcat.cat/ca/diccionaris-en-linia/201/>>.

A continuació, presentem una petita selecció d'elaboracions gastronòmiques i productes recollits en el *Glossari* que mostren la gran diversitat d'origen geogràfic dels termes. Per exemple, hi trobem:

- *corviche*: croqueta de l'Equador
- *arròs chaufa*: arròs fregit del Perú
- *bastela*: pastís típic del Marroc
- *arròs jollof*: plat elaborat amb arròs de l'Àfrica occidental
- *bofrot*: un aperitiu semblant a un bunyol de Ghana
- *pedrers amb pebrot*: plat típic de Nigèria
- *çemen*: salsa de Turquia
- *khorovatz*: broqueta de carn marinada típica d'Armènia
- *gulab jamun*: un dolç de l'Índia
- *lliri d'un dia de color groc*: planta herbàcia perenne de la Xina
- *kimchi*: un plat de verdures de Corea
- *natto*: menja típica del Japó.

2. LA MOSTRA GASTRONÒMICA *ELS SABORS DEL MÓN* NEIX A SANTA COLOMA DE GRAMENET

La mostra d'aliments i elaboracions gastronòmiques *Els sabors del món* neix a Santa Coloma de Gramenet. En aquesta ciutat, la població nascuda a l'estranger s'acosta al 30 % del total de la població (aquestes i les dades següents que presento són extretes de l'anuari estadístic de l'any 2020 de Santa Coloma de Gramenet).

La població de Santa Coloma de Gramenet es reparteix de la manera següent:

- nascuda a l'estranger: 28 %
- nascuda a Santa Coloma: 24 %
- nascuda a la resta de Catalunya: 26 %
- nascuda a la resta de comunitats autònomes: 22 %.

La procedència de la població estrangera per continents de Santa Coloma de Gramenet és la següent:

- Àsia: 41,3 %
- Amèrica: 28,4 %
- Àfrica: 19 %
- Europa: 11,1 %.

Pel que fa al país de procedència segons el lloc de naixement de la població de Santa Coloma de Gramenet, hi trobem:

- el Marroc: 14 %
- la Xina: 13,2 %
- l'Equador: 9,6 %

- el Pakistan: 8,5 %
- la República Dominicana: 5,7 %
- Hondures: 5 %.

I així podríem continuar fins a arribar a més de setanta països presents en la població de la ciutat.

Totes aquestes característiques es troben encara més pronunciades al barri del Fondo, que té 17.000 habitants. És el barri més poblat de Santa Coloma de Gramenet, amb una densitat de població de les més altes del municipi (589 habitants per hectàrea de sòl urbà). El 49 % de la població és nascuda a l'estranger. Hi destaca la comunitat xinesa, que representa el 32,8 % dels nascuts a l'estranger.

3. *ELS SABORS DEL MÓN*

En aquest context tan divers i ric naixia la idea de la mostra *Els sabors del món*, fruit de l'estreta col·laboració amb l'Associació de Comerciants Fondo Comerç, el Centre de Normalització Lingüística (CNL) L'Heura i l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet, amb el suport, entre d'altres, del TERMCAT.

La mostra ha tingut diverses edicions des del 2012 fins a l'actualitat i té tres objectius principals: la cohesió social, el foment del comerç local i el català com a llengua comuna. Amb *Els sabors del món*, es pretén cohesionar la població, mostrar la seva diversitat i riquesa, fomentar el comerç social que la vertebrava i que és la font d'ingressos de moltes famílies, i impulsar les interaccions fent ús del català —la llengua pròpia i comuna de la ciutat.

Per això cal poder anomenar els productes que es troben a les botigues i als establiments de restauració del barri del Fondo.

En les diferents edicions de la mostra, s'ha convidat els comerciants a escollir productes tradicionals i a elaborar-los perquè els assistents els poguessin conèixer i tastar.

Prèviament, a través de l'associació de comerciants i dels comerços es recullen els noms dels productes i es traslladen al TERMCAT per trobar-ne el terme en català i incloure'l en el *Glossari*.

A continuació es mostren algunes fitxes que s'han elaborat en diverses edicions a partir dels productes i de les elaboracions prèviament normalitzades: *ocra al curri* (figura 3), *lavash* (figura 4) i *castanyes xineses* (figura 5). Totes les fitxes es poden consultar a la pàgina web del CNL L'Heura (<https://www.cpnl.cat/xarxa/cnllheura/publicacions/cat/6427/page/1>).

Ocrà al curri

RECEPTE

▶ INGREDIENTS

- 1 quilò d'ocrà natural (o dos pots d'ocrà en conserva)
- 2 tomàquets
- 1 ceba gran o dues de mitjanes
- 1 cullereta de curri
- 1 cullereta de canori
- mitja cullereta de c'ocuma
- Pebre vermell picant al gust
- oli
- Sal

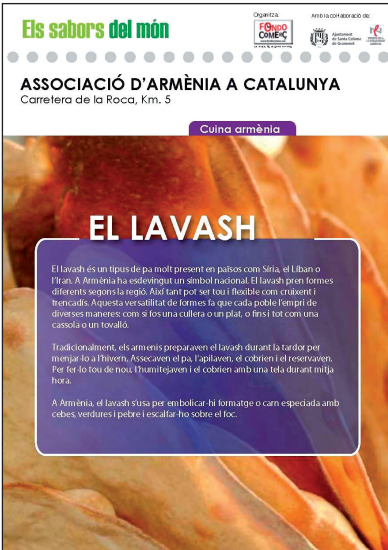
▶ PREPARACIÓ

Posa el oli en una cassola. Fregu-hi l'ocrà fresc que estigui cuita. Retreu-la i reserva-la en un recipient. En el mateix oli, fregu-hi la ceba i el tomàquet triturat amb les especies i la sal. Afegeix-hi una mica d'aigua. Deixa que es vagi fent, quan tingues una salsa homogènia, afegeix-hi l'ocrà. Cou-ho tot durant cinc minuts. No deixeu de remenar la salsa i aneu amb compte que no es trenqui l'ocrà.

Nivell de dificultat: Temps de realització: 1 hora A8

FIGURA 3. Recepta d'ocrà al curri, que apareix en el número dedicat a l'ocrà de la primera edició de la col·lecció de fitxes «Els Sabors del Món».

FONT: CNL L'Heura.

Els sabors del món

Organitzat per: **COHEC**

Amplia col·laboració de:

ASSOCIACIÓ D'ARMÈNIA A CATALUNYA
Carretera de la Roca, Km. 5

Cuina armènia

EL LAVASH

El lavash és un tipus de pa molt present en països com Síria, el Líban o l'Iran. A Armènia ha esdevingut un símbol nacional. El lavash pren formes diferents segons la regió. Així tant pot ser tou i flexible com cruent i trencadís. Aquesta versatilitat de formes fa que cada poble tregui de diverses maneres com si fos una cullera o un plat, o fins i tot com una cassola o un tovalló.

Tradicionalment, els armenis preparaven el lavash durant la tardor per menjar-lo a l'hivern. Assaïen el pa i l'apilaven, el cobrien i el reservaven. Per fer-lo tou de nou, l'humitejaven i el cobrien amb una tela durant mitja hora.

A Armènia, el lavash s'usa per embolicar-hi formatge o carn espedada amb cebes, verdures i pebre i escalfar-ho sobre el foc.

FIGURA 4. Fitxa sobre el lavash, de la primera edició de la col·lecció de fitxes «Els Sabors del Món».

FONT: CNL L'Heura.

FIGURA 5. Fitxa sobre la castanya d'aigua xinesa, que correspon al número 9 de la cinquena edició de la col·lecció de fitxes «Els Sabors del Món».

FONT: CNL L'Heura.

4. EL GLOSSARI DE SABORS DEL MÓN, MÉS ENLLÀ DE LA MOSTRA

El *Glossari de sabors del món* ha continuat més enllà de la mostra nodrint-se de termes nous que hem anat recollint a través de diferents accions de dinamització.

Com a preàmbul, al CNL L'Heura tenim el Pla Yingxin, que és un projecte de dinamització lingüística adreçat a la població xinesa de Santa Coloma de Gramenet. El dinamitza una tècnica que parla xinès. Aquest pla va néixer fa quinze anys per acollir als cursos de català la població xinesa i fomentar l'ús del català entre aquest col·lectiu que, per la seva llunyania cultural i lingüística amb el català, costava d'accedir-hi.

A continuació, us presentem algunes de les accions que formen part del Pla Yingxin:

— *Taller de cuina a quatre mans*. Es tracta d'un taller de cuina que fem a la Biblioteca del Fondo en què s'agermana la cuina xinesa amb altres cuines: la catalana, la marroquina, l'armènia i la pakistanesa. Es convida alumnes o usuaris del CNL perquè preparin un plat típic del seu país d'origen i ho mostrin als assistents. Arran d'aquests tallers també es recullen termes per al *Glossari*.

— *Cartes de bars i restaurants*. Durant els darrers anys hem revisat i traduït més de deu cartes de restaurants i bars que han requerit buscar noms en català per als plats que s’hi oferien.

5. EL GLOSSARI DE SABORS DEL MÓN COM A EINA DE DINAMITZACIÓ LINGÜÍSTICA

5.1. *Eina d’assessorament lingüístic*

El *Glossari de sabors del món* és una eina bàsica per a l’assessorament lingüístic a l’hora de revisar documentació i cartes de restaurants.

També n’hem fet fitxes per difondre-les a les nostres xarxes socials i per donar a conèixer el servei d’assessorament lingüístic que oferim.

Actualment, al Consorci per a la Normalització Lingüística (CPNL), la majoria de CNL estan fent els plans Ofercat per fomentar l’ús del català en el comerç arreu de Catalunya. El *Glossari* és una eina de consulta per als assessors que han de revisar o traduir termes d’arreu del món presents a Catalunya.

Les consultes realitzades al diccionari en línia *Glossari de sabors del món* les tenim recollides des de l’any 2015 i són les següents:

- 2015: 3.263 consultes
- 2016: 1.471 consultes
- 2017: 2.264 consultes
- 2018: 1.325 consultes
- 2019: 1.853 consultes
- 2020: 1.797 consultes
- 2021: 1.675 consultes.

5.2. *Eina de comunicació i de projecció*

Hem presentat el *Glossari* en nombroses rodes de premsa, n’hem parlat i n’hem fet articles. Diverses publicacions han escrit sobre la mostra i el *Glossari*, com són tres dels principals diaris editats a Catalunya, *El Periódico*, *La Vanguardia* i *El Punt Avui*, o els més locals *El Mirall.net* i *Gramenet 2.0*.

5.3. *Eina per a activitats de dinamització*

Al llarg d’aquests anys hem fet diversos tipus d’activitats per dinamitzar l’estand del CNL L’Heura i concursos i sortejos per difondre la terminologia del *Glossari*. Per exemple, activitats d’aparellar el terme amb la imatge, activitats per loca-

litzar en un mapa la procedència originària del producte, activitats per trobar un nom a partir dels sentits de l'olor o el tacte, etc.

5.4. *Eina per treballar en xarxa*

La mostra i el *Glossari* ens han servit sobretot per treballar en xarxa; per relacionar-nos amb comerços, associacions, entitats o organismes públics a fi de dur a terme projectes comuns; per estrènyer els vincles, i per desenvolupar projectes nous.

Per exemple, el 2019 vam dur a terme un projecte amb el Servei de Convivència de l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet per elaborar juntament amb el TERMCAT el diccionari en línia *Vocabulari d'acollida*, que és un recull de termes relacionats amb l'acollida de les persones a la societat i que també ha servit de base per a la dinamització del barri del Fondo, per exemple, en la Diada de la Primavera que vam celebrar el 22 de maig de 2022.

El 2020, també vam presentar el *Glossari* en un col·loqui sobre plantes organitzat per l'Observatori d'Alimentació del Campus Torribera de la Universitat de Barcelona.

6. LES IDEES CLAU

6.1. *Oportunitat*

La mostra *Els sabors del món* i el *Glossari de sabors del món* van sorgir d'una oportunitat que es donà en un lloc i en un moment en què tot era favorable, perquè els objectius i la voluntat convergien i ho feren possible.

Actualment, l'Associació de Comerciants Fondo Comerç que va impulsar la mostra ja no existeix, però la mostra es continua fent juntament amb altres jornades gastronòmiques diferents.

6.2. *Dinàmica*

El *Glossari* és una eina dinàmica, d'anada i de tornada. D'una banda, perquè anem a peu de carrer, als comerços i als establiments de restauració, hi establim un vincle i hi treballem a partir dels seus productes i serveis, que són els termes que nodreixen el *Glossari*. I, de l'altra, perquè aquests termes del *Glossari* tornen cap al carrer, cap als comerciants, a partir de totes les accions de dinamització i assessorament que hem comentat.

6.3. *Continuïtat*

El *Glossari* és una eina interessant perquè té continuïtat en el temps. Això és el que li confereix profunditat i riquesa. No es tracta d'una acció puntual, sinó d'un projecte pluriennal.

A més, el *Glossari* és allò que roman: totes les edicions de la mostra o de totes les accions de dinamització queden reflectides en aquest diccionari en línia que perdura en el temps.

6.4. *Varietat*

És clau entendre que el diccionari en línia és una eina que pot servir de base per a una gran diversitat d'accions de comunicació, de difusió, de dinamització i d'assessorament que el fan útil i li donen sentit, amb l'objectiu d'ajudar que la nostra realitat canviant es pugui dir en català.

Mireia TRIAS I FREIXA (cur.)

Terminologia per normalitzar la llengua

Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2024, p. 39-46

DOI: 10.2436/15.2503.02.79

El llenguatge esportiu a la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals

Anna VILA SUBIRANAS

Coordinadora a TV3 del Departament d'Assessorament Lingüístic
de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals

La Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals (CCMA) gestiona els mitjans de comunicació audiovisual de la Generalitat de Catalunya, els canals de Televisió de Catalunya i el grup d'emissores de Catalunya Ràdio, a més dels continguts digitals generats per aquests mitjans. En aquest article es fa referència, doncs, tant al llenguatge oral com a l'escrit: als continguts orals propis d'una transmissió o d'un informatiu i als continguts escrits que es poden consultar mitjançant els dispositius mòbils, via web o xarxes socials.

Com a preàmbul abans d'entrar en les especificitats pròpies del llenguatge que es fa servir en l'àmbit esportiu, cal destacar que l'esport té la capacitat de generar emoció i que alguns sectors de l'audiència es poden sentir identificats amb un esportista, un equip o una activitat determinada. La implicació en la narració respon al criteri de proximitat i no contradiu els principis d'objectivitat i de veracitat. Tractem tots els esportistes i directius amb distància professional. La proximitat personal que hi puguem tenir no es tradueix en una adulació o una crítica exagerada de les seves accions, en una excessiva familiaritat en el tracte o en un to massa amistós o hostil a l'hora d'entrevistar-los o d'informar-ne.

L'ús de la primera persona del plural per referir-nos a esportistes o a equips denota identificació. Com més informatiu i objectiu és un espai, menys cabuda hi té aquest recurs, i en espais estrictament informatius no està justificat de cap manera. El mateix passa amb recursos expressius com un to de veu excessivament elevat, un discurs clarament emotiu o una entonació molt marcada. Així, en una transmissió podem dir *ens hem salvat del descens / guanyem per 3 a 1*, però en un informatiu haurem de dir *[el Nàstic] s'ha salvat del descens / [el Barça] guanya per 3 a 1*.

Volem contribuir a consolidar un model de llengua correcta entre els nostres professionals i en la societat en general, per mitjà de l'establiment i la difusió de criteris lingüístics rigorosos.

Ens basem en la normativa lingüística vigent, representada pels documents normatius de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans i, també, per les propostes del TERMCAT i per altres obres i fonts considerades de referència.

Tenim en compte també altres obres que tracten amb rigor els diversos aspectes de la llengua i recollim les aportacions que contribueixen a enriquir-la i fer-la més funcional. Per mitjà del portal lingüístic de la CCMA (ÉsAdir)¹ resollem de manera unitària en els nostres mitjans les qüestions no fixades per la normativa o els diccionaris.

1. LLENGUATGE GENERALISTA VERSUS LLENGUATGE ESPECIALITZAT

Cal fer la distinció entre *llenguatge generalista* (propi d'un informatiu) i *llenguatge especialitzat* (propi d'una transmissió o programa d'esports).

Pel que fa als espais esportius dins la *informació general*, recollim i difonem la gran riquesa lèxica i expressiva de l'àmbit esportiu, en molts casos provinent del llenguatge popular i del que genera el mateix esport. Per regla general, fem servir un vocabulari comprensible, lliure d'estrangerismes i de tecnicismes innecessaris, i també allunyat dels tòpics periodístics.

Limitem l'ús d'un vocabulari massa especialitzat: o bé prescindim dels tecnicismes o bé els expliquem perquè els pugui entendre tothom.

Evitem els sobreentesos: no donem per sabudes paraules o expressions que només poden entendre les persones que estan introduïdes en un esport determinat.

Prescindim dels estrangerismes que siguin innecessaris i utilitzem paraules catalanes sempre que sigui possible. Si incorporem estrangerismes perquè no hi ha una forma catalana equivalent i dubtem que tothom els pugui entendre, els expliquem. Per exemple:

	
<i>eagle</i>	en golf, 'dos cops sota el par'
<i>calcio</i>	futbol italià

1. <https://esadir.cat/>.

☒	☑
<i>Ivan Cervantes surt com a líder a la categoria d'E3.</i>	<i>Ivan Cervantes surt com a líder a la categoria d'E3, per a motos de més de 250 centímetres cúbics.</i>

El llenguatge esportiu incorpora sovint termes d'altres àmbits, com ara el mèdic, el jurídic o l'econòmic. Quan utilitzem paraules especialitzades d'aquests àmbits que no siguin compartides per tota l'audiència —especialment, terminologia mèdica—, les expliquem o les traduïm a un llenguatge comprensible per a una àmplia majoria. Si el ritme de les transmissions o dels programes especialitzats permet donar detalls, podem explicar què implica la lesió, on s'ha fet mal un esportista, quant de temps s'estarà de baixa o com afectarà el seu futur aquesta lesió, que, al cap i a la fi, és la informació que interessa a l'audiència. Per exemple:

☒	☑
<i>El pilot de 125 Marc Márquez té una luxació a l'espatlla dreta i abراسió del maluc esquerre.</i>	<i>El pilot de 125 Marc Márquez té lesions a l'espatlla dreta i al maluc esquerre.</i>

En relació amb els espais esportius, programes, transmissions i magazins d'esports, la terminologia *especialitzada* hi té més cabuda que en la informació esportiva general perquè l'audiència potencial està més interessada en la matèria i en té més informació. Així, podem trobar frases en què ens apareguin els termes *sterrato* ('camí de terra', en ciclisme) o *pole* i *warm-up* ('posició preferent' i 'escal·fament', en automobilisme).

2. MANLLEUS

El món de l'esport té molts manlleus, una gran part dels quals són anglicismes. Hi ha esports amb una gran popularitat (futbol, bàsquet) i, per tant, amb un vocabulari especialitzat molt arrelat.

Si hi ha una forma catalana, es poden combinar *totes dues formes*, perquè la narració sigui àgil i poc repetitiva, encara que en alguns casos el manlleu és més freqüent i ha arrelat.

En són exemples *ace* (en tennis, *punt de servei / punt directe*), *deuce* (en tennis, *iguals*), *fair play* (*joc net*), *final four* (*final a quatre*), *free kick* (*tir lliure*), *goal average* (*diferència de gols*), *hat-trick* (*triplet*), *match ball* (en tennis, *pilota de partit*), *orsay* (en futbol, *fora de joc*, adaptat com a *orsai*). Totes dues formes es poden

fer servir sense distinció, si bé actualment el manlleu és més freqüent que la forma catalana.

En canvi, hi ha manlleus que són de *difícil substitució*, si l'esport del qual parlem té poca popularitat o està menys arrelat i, per tant, la forma original predomina sobre la catalana. En són exemples *alley-oop* (en bàsquet, *mat al vol*; en esports de neu, rotació de 180 graus d'un surfista); *eagle*, *bogey*, *wedge* (en golf, *dos sota par*, *un sobre par*, ferro amb angle d'obertura gran, respectivament); *icestock* (variant del cúrling, forma internacional, de l'alemany *Eisstock*); *passing shot* / *passing* (en tennis, cop de dreta o de revés quan l'adversari és a la xarxa); *shoot-out* (en hoquei herba, jugada d'estratègia per desempatar); *strike* (en beisbol, pilota llançada que el bateador falla).

Pel que fa als manlleus, cal fer un apunt sobre el terme *mat al vol*. El programa *Tot gira*, de Catalunya Ràdio, va crear terminologia del bàsquet que el TERMCAT va aprovar. La iniciativa, a partir d'una idea d'Ernest Macià, el narrador dels partits, va ser generar llenguatge propi referent al bàsquet en les transmissions de l'Eurolliga. Les propostes sorgides van ser acollides per la Plataforma per la Llengua, que les va traslladar al TERMCAT.

Les dues expressions que es van aprovar van ser *llepacèrcols*, per *palomero* (jugador que es queda despenjat de la defensa per intentar fer un contraatac ràpid sense oposició), i *mat al vol*, per *alley-oop* (acció ofensiva en la qual un jugador llança la pilota amunt perquè un company d'equip, o de vegades ell mateix, suspès enlaire, l'agafi i encistelli amb una esmaixada).

Altres accions que es van poder explicar amb terminologia catalana són: *revisió instantània*, per *instant replay*; *temps de caixa o faixa*, per *clutch time*; *de punta a punta*, per *coast to coast*.

D'altres manlleus estan totalment *adaptats* i ja són al diccionari: *caiac* (*kayak*), *córner* (*corner*), *cros* (*cross*), *derbi* (*derby*), *dopatge/dòping* (*doping*), *driblatge/dribbling* (*dribbling*), *estic* (*stick*), *gol* (*goal*), *hoquei* (*hockey*), *ring* (*ring*, *boxa*), *set* (*set*, *tennis*), *rànquing* (*ranking*), *rècord* (*record*), *podí/pòdium* (*podium*), *esprint* (*sprint*), *esmaixada* (*smash*), *eslàlom* (*slalom*), *esquaix* (*squash*), *fúting* (*footing*), *penal* (*penalty*), *rugbi* (*rugby*), *ralli* (*rally*), *xut* (*shot*).

3. PARAULES I EXPRESSIONS NO ADMISSIBLES O D'ÚS ABUSIU

Descartem dels nostres mitjans paraules i expressions no assimilades a la nostra llengua, que no apareixen al diccionari normatiu. En són exemples **a bote pronto* (*de cop al bot*, *de sobrebot*, *sobre el bot*, *al bot*, *de mitja volea*); **anar a per totes* (*anar a totes*); **canasta* (*cistella*); **colista* (*cuier*); **delanter* (*davanter*); **derribar* (*fer caure*); **desgarro muscular* (*esquinçament / trencament muscular*); **donar un bany* (*donar una lliçó*, *guanyar sobradament*); **esguinç* (*esquinç*); **fer-se*

amb la victòria (guanyar); *fer-se amb la pilota (controlar la pilota, agafar la pilota); *fer una empenta (donar una empenta); *pase (passada); *palco (llotja); *penalti (penal); *pitar una falta (xiular una falta).

Atorguem el significat precís a paraules i expressions molt utilitzades en el llenguatge esportiu als nostres mitjans, com en el cas de *pedrera (planter, escola), *per davant (al davant; un gol al minut 2 ha posat per davant el Palma → ha fet avançar el Palma), *tarja (targeta), *tocar de primeres (al primer toc, tal com ve).

També evitem verbs d'ús abusiu, per donar riquesa lingüística. En són exemples aconseguir un gol / aconseguir marcar (fer un gol / marcar), efectuar (ha efectuat un xut → ha xutat), produir (s'ha produït una falta → s'ha comès una falta), realitzar (el monoplaça ha realitzat un avançament → el monoplaça ha fet un avançament), tenir lloc (el partit tindrà lloc demà → el partit es jugarà demà).

4. PARAULES D'ÚS INFORMAL

Les paraules i expressions pròpies de registres informals, contextos col·loquials i estils pròxims a la llengua espontània es poden fer servir en transmissions esportives, però s'han d'evitar en informacions de caràcter general, en la informació esportiva pròpia d'un telenotícies o informatiu. La qüestió dels registres, però, és molt líquida, i en el món audiovisual, cada vegada més. L'infoentreteniment ocupa molt espai a les graelles, i això comporta també la convivència de registres.

Alguns exemples són *anar a roda* (en ciclisme, 'enganxar-se a la bicicleta del davant'), *anar-se'n al carrer* ('expulsar'), *canyardo* (nom propi ciclista), *canonada*, *gardela* ('xut molt potent'), *estar endollat* ('estar motivat, en forma, en una situació òptima'), *fer el número / fer el numeret* ('cridar l'atenció'), *punxar* ('perdre, fallar'), *robar la cartera* ('robar la pilota').

5. PRONÚNCIA D'ALTRES LLENGÜES

En general, pronunciem les paraules en altres llengües acostant-nos a la pronúncia original a partir dels sons que ens són propis o que no ens resulten difícils de pronunciar.

Els noms propis, de persona o de lloc, que no tinguin forma catalana establerta s'han de pronunciar respectant la fonètica original, però sense que sembli que canviem de llengua només per pronunciar el nom en qüestió. Es tracta, a grans trets, d'acostar-se a la pronúncia original, amb naturalitat i correcció, i no diem els noms estrangers d'una manera forçada o afectada.

En la pronúncia dels noms de persona actuals, el criteri preferent és com diu el seu nom la mateixa persona. Per saber-ho, consultem aquesta persona o el seu

entorn més proper (sempre que sigui possible), triem la forma més adequada i la fem visible a l'ÉsAdir.

En els textos orals, facilitem al màxim la lectura presentant els noms, quan convé i és possible, amb una transcripció simplificada: la *transcripció d'antena*.²

Evitem la interferència de terceres llengües —en general, el castellà o l'anglès— en la pronúncia de paraules no catalanes. Per exemple, evitem l'error de pronunciar en castellà els noms portuguesos o en anglès els noms francesos i alemanys.

6. EL LLENGUATGE VIOLENT EN L'ESPORT

Optem per una terminologia que s'allunyi de les connotacions més agressives sense renunciar a l'expressivitat inherent al relat esportiu. Així, incorporem amb plena normalitat paraules com *lluïta*, *adversari*, *victòria* o *derrota* —provinents de l'àmbit bèl·lic—, però mirem de prescindir d'altres expressions, com ara *instint assassí* o *botxí*.

7. PERSPECTIVA DE GÈNERE

En la creació i la difusió de continguts, evitem qualsevol forma de discriminació per raó de gènere i adoptem un punt de vista i un llenguatge que incloguin i visibilitzin tant els homes com les dones.

Amb el creixement de la presència de l'esport femení en els mitjans, s'ha consolidat un tractament amb l'adequació que correspon:

— Fa un temps encara es podia sentir *les noies*, quan es parlava de jugadores, cosa que ara ja no passa; direm, per exemple, *les dones / les jugadores de Giráldez*.

— Les posicions, les diem en femení: *la davantera*, *la portera*, *una extrem dreta* (no *una extrem dret*), *una falsa 9*.

— Les jugades, també en femení: *un una contra una*.

— En els informatius, ens referirem a les esportistes pel cognom, millor que pel nom de pila: *ha marcat Putellas* o *ha marcat Alexia Putellas*; en una transmissió, ens hi podem referir pel nom que dugui a la samarreta.

8. PERSPECTIVA CATALANA

Seguim les actuacions dels esportistes catalans, en l'esport que sigui i al marge de l'entitat o el club que defensin. Dedicuem una atenció especial als esportistes, les entitats o els esdeveniments dels Països Catalans, d'acord amb el criteri de proximitat.

2. <https://esadir.cat/textosgenerals/fonetica>.

Fem el seguiment de les seleccions esportives catalanes i de les competicions en què participen. En els nostres mitjans, el terme *selecció* es refereix a la catalana, si no s'indica una altra cosa:

La selecció *catalana* (Ø) va guanyar fa anys Veneçuela.
Gerard Piqué s'ha lesionat: el jugador *català* (Ø) s'ha fet un esquinç.

Situem geogràficament la procedència d'esportistes, equips o entitats esportives amb la referència comarcal, i no pas amb la provincial:

Maverick Viñales, *el pilot de Roses, empordanès* (i no **gironí*).
El tenista *de Xàbia, de la Marina Alta*; o *el valencià* David Ferrer (i no **alacantí* o **d'Alacant*).

9. TRADUCCIÓ DELS NOMS DELS EQUIPS, DE CLUBS ESPORTIUS I DE COMPETICIONS

Com a norma general, en els noms de clubs i equips traduïm els topònims i els gentilicis que tenen forma catalana i alguns adjectius freqüents en aquestes denominacions. Així, diem en català *Reial Saragossa*, *Atlètic de Madrid*, *Osca FC*, *Conca FC*, *Inter de Milà*.

Tot i això, mantenim la forma original del nom oficial en alguns casos, com ara *Athletic* (de Bilbao), *Bayern* (de Múnic), *Milan*, *Estudiantes* (de Madrid), *Olympique* (de Lió).

En els noms propis de competicions, mantenim *Premier League* (lliga de futbol anglesa) i *Bundesliga* (lliga de futbol alemanya), i fem *Lliga* (de futbol espanyola), però *LaLiga* quan ens referim a l'entitat organitzadora.

10. TRETS BÀSICS DE L'ÚS DEL LLENGUATGE ESPORTIU A LA CCMA

La prioritat del llenguatge esportiu dels nostres mitjans és que el missatge arribi amb claredat a tota l'audiència i, per això, fem servir expressions fàcilment comprensibles, que poden ser més específiques en espais d'especialització. Utilitzem tots els mecanismes creatius que ofereix la llengua i evitem els barbarismes gratuïts, però també els purismes que dificulten la comunicació o entrebanquen la versemblança. Es tracta de parlar bé amb naturalitat i sense estridències.

Fem servir un llenguatge respectuós per referir-nos als equips, als resultats i a les competicions, i evitem expressions racistes, xenòfobes, violentes, barroeres, irrespectuoses o sexistes.

Per entretenir i transmetre emocions quan calgui, en els continguts esportius apostem per una llengua rica i expressiva, innovadora si convé, que reflecteixi les formes idiomàtiques pròpies i que s'allunyi dels tòpics i de les expressions buides de contingut.

11. L'ÉSADIR, EL PORTAL LINGÜÍSTIC DE LA CCMA

El portal lingüístic de la CCMA (ÉsAdir)³ conté més de quatre-centes entrades de termes o expressions pròpies del llenguatge esportiu d'usos no recollits al diccionari normatiu, una àmplia selecció de dubtes habituals en l'àmbit esportiu que s'actualitza i s'amplia constantment.

3. <https://esadir.cat/>.

Comunicació i vehiculació: el paper dels mitjans en la transmissió de terminologia esportiva

Natàlia FUSTER AMENGUAL
Assessora de Signewords per a IB3

1. INTRODUCCIÓ

Tothom parla, tothom escriu... però tothom comunica? O només compareix uns fets objectius? Aquí és on entra la tasca conjunta dels redactors i els correctors. En un moment en què les xarxes socials es converteixen en les principals difusores d'informació al minut i gairebé al segon, en quina posició queden la televisió i la ràdio? I més important: quina missió tenen?

En els mitjans la llengua principal dels quals és el català, la difusió de notícies ha d'anar lligada alhora a la difusió d'un coneixement més específic. El cas que ens ocupa és el de la terminologia en el món de l'esport. Com podem fer atractiva una qüestió, *a priori*, allunyada de la població general per la interferència de la comunicació digital i d'altres llengües com el castellà i l'anglès?

Els periodistes d'esports i els correctors dels serveis lingüístics han de treballar plegats per tal d'oferir aquesta (in)formació. Davant la sobreinformació d'avui en dia, els mitjans, tant per les vies més tradicionals com la televisió i la ràdio com per les noves plataformes (llocs web i xarxes socials), tenen el repte de fer aquest pas extra.

A partir d'experiències viscudes al Servei Lingüístic d'IB3, analitzarem com, a través de la formació als redactors, es pot introduir una terminologia genuïna en el discurs esportiu i crear un llenguatge atractiu, i alhora entenedor, que ajudi a fidelitzar els consumidors d'aquesta informació.

Sí, es pot parlar d'esport d'una manera entenedora, original, moderna... i en català.

2. DIFUSIÓ DE TERMINOLOGIA I FRASEOLOGIA D'ESPORTS A PERIODISTES. ESTRATÈGIA DE TREBALL: LLENGUATGE GENERALISTA VERSUS LLENGUATGE ESPECIALITZAT

Una de les tasques que els assessors lingüístics feim cada dia a la redacció d'IB3 Televisió i Ràdio és la de difondre expressions i conceptes esportius. I ho feim de diverses maneres.

2.1. *Eines de difusió de terminologia esportiva*

Consultam diferents eines de difusió de terminologia esportiva. Com són:

- Optimot (blog i Twitter). Per comprovar expressions i frases fetes, traduir mots d'una manera ràpida, etc. (<https://aplicacions.llengua.gencat.cat/llc/AppJava/index.html>).
- ÉsAdir. Per consultar noms d'equips, d'esports, de jugadors, de toponímia, etc. *Lèxic d'esports* (<https://esadir.cat/lexic/lexicesports>).
- FORVO. Per documentar qüestions que no podem trobar en altres llocs web de terminologia, com ara la pronunciació de paraules estrangeres, noms propis de jugadors, etc. (<https://es.forvo.com/>).
- TERMCAT (blog i Twitter) (<https://www.termcat.cat/ca/diccionaris-en-linia/114>).
- «Altres diccionaris i vocabularis sobre l'esport», del número 1 de *Terminàlia* (<https://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000109/00000011.pdf>).
- *Diccionari bàsic de trot* (<https://apps.caib.es/revpubfront/pub?p=343>).
- Vocabularis esportius (<https://tinyurl.com/2p9x9ej9>).

2.2. *Formació individualitzada*

Pel que fa a la formació individualitzada als periodistes d'esports més enllà de la resolució de dubtes puntuals, val a dir que durant anys no hi ha hagut cap estratègia específica per dur-la a terme... i que el canvi continuat de subcontrac-tes tampoc no ha permès tenir un equip fort i, sobretot, que s'allargàs en el temps. Aquesta confluència de professionals i d'estils diferents a l'hora de fer feina ha estat una circumstància contra la qual s'ha hagut de lluitar els darrers anys.

Passant al bessó de la qüestió, els assessors hem establert una metodologia de feina prou clara que, en el cas dels periodistes d'esports, s'ha fet de la manera següent:

- *Anàlisi*: analitzam la manera de fer la locució d'un text.
- *Identificació*: identifiquem les errades més recurrents, en general, i també en particular de cada redactor.

— *Triatge*: com bé diu la paraula, triam els redactors que són «carn de formació» i els informam de la tasca que farem amb ells.

— *Formació*: diferenciam dos passos que són igual d'importants i que tenen un pes rellevant en aquest procés de comunicar la informació d'una manera correcta i amb un estil únic:

- *Anticipació*: marcam paraules i expressions incorrectes o que tenen tendència a pronunciar-se malament i proposam opcions més genuïnes que les que hi ha escrites.

- *Pràctica*: treballam l'oralitat amb els redactors a qui costa de pronunciar un so concret, o que escriuen paraules d'una manera incorrecta.

En tots dos casos, per marcar qüestions de pronúncia, optam per fer servir un sistema semblant al de la «transcripció d'antena» de l'ÉsAdir, perquè els redactors estan més avesats a veure'l i l'interpreten més bé. Entre els aspectes en què hi ha més dificultats, trobam els següents:

- *Vocalisme*: dificultats per discriminar la *e* i la *o* oberta i tancada.
- *Consonantisme*: dificultat a l'hora de pronunciar la doble *el* (*ll*) i vacil·lació en els sons de la *s* sorda i sonora segons la paraula.
- *Lèxic*: paraules que solen escriure malament (**sellecció*).
- *Fonètica sintàctica*: normalment, dificultat a l'hora de pronunciar la *s* sonora de final de paraula abans d'una altra que comença per vocal (*lez illes*) i l'assimilació (*els jugadors* > *el... jugadors*).

— *Seguiment*: després d'una formació, comprovam que els redactors interioritzen les qüestions treballades. Aquest procés sol ser a mitjà termini, segons els temes que s'han de millorar (fonètica, lèxic, redacció general...), i també segons la persona (si és castellanoparlant, o si fa unes errades tant de consonantisme com de vocalisme i que, a més, vacil·la).

2.3. *Formació general: les càpsules lingüístiques*

Pel que fa a la formació de caràcter més general, hem posat en marxa un sistema de càpsules lingüístiques (figura 1) de periodicitat mensual o segons les necessitats concretes (si hi ha competicions puntuals que requereixen un recordatori de vocabulari específic). S'hi tracta el lèxic esportiu, però també la fraseologia, la pronúncia, la sintaxi, etc. Aquestes càpsules són per a tots els redactors i editors de la televisió i la ràdio, però també hi incloem temes a petició dels redactors d'esports.

Per exemple, quan hi ha un torneig concret de tennis, enviam aquestes notes curtes per recordar-los i recomanar-los l'ús d'un lèxic determinat, expressions fetes, fraseologia esportiva que no sigui calc d'estructures castellanques o incorrectes...; també, enllaços als principals recursos lingüístics, amb idees i suggeriments.

Aquests recordatoris tenen una importància especial per als locutors que han de fer transmissions esportives en directe.

Val a dir que, amb els recursos humans actuals, no es pot assessorar en directe els periodistes que fan transmissions esportives, però sí que es pot fer un seguiment posterior de les locucions.

FIGURA 1. Coberta d'algunes càpsules lingüístiques.

FONT: Signewords.

3. CASOS PRÀCTICS

En la nostra feina diària amb els redactors, som conscients de les mancances i les dificultats (també de les petites victòries) lèxiques i sintàctiques en l'elaboració de textos esportius. En els subapartats següents parlem d'alguns casos pràctics d'interès.

3.1. Èxit i fracàs o dificultat en la vehiculació de terminologia específica

Quan corregim textos esportius, veim que hi ha tres tendències prou marcades entre els redactors pel que fa a l'acceptació de terminologia específica en català:

— La convivència en l'ús de les formes en català i anglès, per exemple, *pole position* i *posició preferent*, *primera línia de la graella*; *goal-average* i *diferència de gols*, **golaveratge* (forma recurrent a IB3); *Obert* i *Open* (d'Austràlia / dels Estats Units...), etc.

— La prioritització de la forma en català, com ara: *autogol*, *gol en pròpia porta* (**porteria*); *ràfting*.

— La prioritització de la forma en anglès, per exemple, *windsurf* per *surf de vela*; *snowboard(er)*, *surf(ista) de neu*.

Pel que hem constatat, és més fàcil que cali l'opció en català si aquesta es compon amb l'adaptació de la forma original als sons catalans, perquè és la que els redactors estan més habituats a escoltar i, en conseqüència, a fer servir.

3.2. *Noms d'equips de futbol catalanitzats*

Respectam els noms dels equips de futbol que apareixen a l'ÉsAdir; si no hi figuren, els escrivim segons la tradició, que els mateixos periodistes habitualment ja saben.

En el marc del nom dels equips de futbol, que es catalanitzen segons la tradició, trobam alguns equips de Mallorca que, segons el llibre d'estil d'IB3, haurien de traduir-se al català i que, de fet, aquesta n'hauria de ser la forma preferent... Tanmateix, en el nostre cas, s'ha optat per deixar-ne la forma en castellà, i ja fa molts anys que s'anomenen així. Es tracta dels noms dels equips acabats en *-ense*: Llosetense, Collerense, Poblense, Serverense i Murense.

Els mateixos clubs demanen als mitjans de comunicació que volen que els diguin sempre el nom en castellà, tal com el tenen registrat i com surt a l'escut de cada un d'ells.

Hi va haver el directiu d'un dels clubs que, després d'insistir diverses vegades que no els agradava gens el seu nom en català perquè no s'hi identificaven, indignat, va amenaçar fins i tot de no permetre entrar les càmeres de televisió als seus partits.

3.3. *Expressions calcades del castellà*

Els assessors hem constatat que és habitual la utilització d'expressions calcades del castellà; per exemple, **es fa el silenci a la grada*. Veim que els redactors cerquen expressions per definir situacions concretes, i que ens demanen: «com es diu aquesta expressió en català?». Per bé que podem ensenyar-los trucs sintàctics, lèxics, etc., perquè deixin de veure atractives les formes incorrectes, sovint costa de canviar una manera d'escriure perquè no se'ls ocorren alternatives clares per expressar el que volen explicar.

Aquí hi ha dues qüestions clares. La primera, que alguns redactors pensen en castellà i, a partir d'aquí, el que escriuen són traduccions de les idees tal com les dirien en aquella llengua. Per tant, és complicat que se'ls acudin expressions genuïnes en català si no acostumen a pensar-hi directament.

I la segona és que ens hem adonat, també, que no tothom que ho fa és castellanoparlant, un fet que és preocupant. Per què algú que gairebé sempre parla en català no té «a la punta de la llengua» expressions genuïnes en la seva llengua materna? Això diu molt de com el castellà ja ha entrat dins el subconscient dels catalanoparlants. També es pot destacar la influència de les agències de comunicació en castellà, els grans diaris i els mitjans de comunicació, que majoritàriament són en castellà i en anglès.

3.3.1. Sintaxi

Altres exemples d'expressions calcades del castellà que ens hem trobat en corregir notícies són les que en més d'una ocasió podrien passar desapercebudes:

- **tornar de buit* → *tornar-se'n amb les mans buides / sense recompensa / amb les butxaques buides*
- **posar-se per davant* → *avançar-se al marcador / obrir la llauna*
- **quedar per endavant / per davant* (amb sentit de futur) → *quedar un partit pendent / per acabar / per arribar al final*
- **posar el focus* → *posar la mirada / posar l'atenció / posar tots els esforços*
- **donar la volta al marcador* → *fer la volta al marcador / capgirar el marcador*
- **ficar pressió* → *seguir de prop*
- **fer-se un espai* (cast.: *hacerse un hueco*) → *fer-se un lloc*
- **travessar la pitjor ratxa de la temporada* → *passar la pitjor ratxa de la temporada*
- **fer-se amb els tres punts* → *aconseguir, guanyar els tres punts.*

3.3.2. Adjectius

També hem observat, pel que fa als adjectius, que moltes vegades es col·loquen abans del substantiu:

- *amb total garantia*
- *complicada setmana*
- *clar candidat*
- *important victòria*
- *determinant partit.*

3.3.3. Lèxic

Quant al lèxic, veim que de vegades s'escriuen algunes paraules de manera incorrecta. Per exemple, **vestuari* en lloc de *vestidor*, **remat* en comptes de *rematada* o *xut*.

Hi ha casos de lexicalització amb mots del futbol, com passa amb *primera* o *segona*, que es fan servir com a sinònims dels conceptes *equip de primera / segona divisió*. Per exemple, en els sortejos d'eliminatòries de la Copa del Rei, trobam: *Al Mallorca li ha tocat un primera*, per referir-se al fet que li ha tocat un equip de primera divisió.

4. PERIODISTES I ESTIL

Partint de la idea que l'esport és una qüestió de masses, els periodistes poden (i haurien de) fer servir aquest fet per crear el seu propi estil narratiu, únic i reconoscible. Això depèn de les ganes que en tinguin els mateixos periodistes i de la seva consciència lingüística, i també de la utilitat que trobin que té aconseguir aquesta manera pròpia d'expressar la informació.

Per als correctors és fàcil ajudar els que es dediquen a redactar peces per als informatius de televisió i ràdio que, després, s'adapten per compartir-les a les xarxes socials. Els fem propostes de lèxic i expressions que s'acosten al parlar de la gent.

Tant l'experiència com la cultura de cadascú són una part essencial per poder elaborar, a mitjà termini, un estil narratiu propi. També ho són els gustos. A IB3 veim que alguns redactors proposen de crear peces originals. Es pot parlar de futbol amb:

- Vocabulari acadèmic
 - «La millor generació dels darrers cursos a Son Bibiloni pot llicenciar-se *cum laude* amb un ascens» (Pedro Guasp).
- Vocabulari tecnològic + viatge en el temps fins al món grecollatí
 - «Els blancs arriben amb la sala de màquines descansada» (els tres migcampistes titulars) (Pedro Guasp).
 - «Qui no sap de rotacions és l'alfa i omega» (parlant de Carlo Ancelotti) (Pedro Guasp).
 - «A Vila-real és hora d'escriure un nou capítol amb lletres d'or dins la seva història» (Pedro Guasp).
- Un component gastronòmic, de vegades mesclat amb una dosi de dramatisme
 - «El Vila-real va cuinar la millor ocasió del partit» (Marta Garcia).
 - «El Martínez Valero ha de ser una olla de pressió» (Marta Garcia).
 - «Una temporada plena d'espines» (Xisco Cruz).
 - «El Mallorca s'ha dissolt en atac» (José Sellés).
 - «Partit amb regust de final per la permanència» (Pedro Guasp).
 - «El Madrid passa gust de passar pena... sempre que hi hagi un final feliç» (Xavi Bravo).

- Expressions de caire sanitari i religió
 - «Per posar-hi remei, el club s’ha encomanat a Javier Aguirre» (Emma Calsina).
 - «Quan l’enfonsament era clar, el Cadis reviscola» (Pedro Guasp).
 - La setmana en què s’inaugura la fira del Ram a Palma, l’equip de futbol americà Los Angeles Rams guanya la Superbowl... i un redactor ho vol aprofitar: «La “fira dels Rams” a Los Angeles» (Miquel Verger) (figura 2).

FIGURA 2. Titular en què es fa un joc de paraules partint de la semblança entre Ram i Rams, juntament amb el context de bauxa tant de la fira del Ram (amb atraccions com els cavallets) com de la celebració de l’equip.

FONT: Imatge de l’informatiu d’IB3.

A continuació, recollim enllaços a narracions de partits que exemplifiquen l’ús d’expressions pròpies d’àmbits diferents dels esports:

— «Que repiquin les campanes de la Seu», narrat per Toni Fuster: <https://twitter.com/toloramon/status/1429147970335805448?s=20&t=IP7Rsc7dywGxwjVvFTM-3g>.

— Ascens del Mallorca a 1a Divisió 2019 (Mallorca-Deportivo), narrat per Toni Fuster: <https://twitter.com/IB3/status/1407606096991195141?s=20&t=IP7Rsc7dywGxwjVvFTM-3g>.

— «As d’oros, per a Salva Sevilla», narrat per Toni Fuster: <https://twitter.com/toloramon/status/1363558649583570949?s=20&t=IP7Rsc7dywGxwjVvFTM-3g> i <https://twitter.com/IB3/status/1394739849543012359?s=20&t=IP7Rsc7dywGxwjVvFTM-3g>.

Hi ha malnoms i àlies de jugadors, posats per aficionats d'un equip, que es fan populars a les xarxes socials. Els narradors de vegades també els adopten en el seu discurs:

— «Sa bala de Porreres» per a Joan Sastre (penya mallorquinista Els Berros): <https://twitter.com/toloramon/status/1391154102151831553?s=20&t=IP7Rsc7dywGxwjVvFTM3g>.

5. CORRECTORS I ESTIL NARRATIU

5.1. *Què podem fer els correctors per l'estil?*

Una de les premisses imprescindibles d'un corrector és la de «no tocar alguna cosa si està bé». Però arribats a un punt com aquest, en què el català per a molts no és la primera llengua, els correctors tenim l'oportunitat (i diria que també el deure) d'ajudar el nostre patrimoni lingüístic perquè perduri... incloent-lo en els textos *a priori* més banals, com de vegades es pensa que ho són els esportius.

Bàsicament, tenim l'oportunitat d'introduir una terminologia genuïna i rica en expressions nostrades en el discurs esportiu, i crear un llenguatge atractiu alhora que entenedor, que ajudi a fidelitzar els consumidors d'aquesta informació. Així, per tant, assoliríem dos objectius: el lingüístic i el de l'audiència, que veuria aquesta manera de contar el que passa com un valor afegit per consumir els continguts del mitjà en qüestió.

5.2. *Per què?*

Per què hauríem d'anar més enllà i proposar formes més nostrades per parlar d'esport? Perquè l'esport és una qüestió de masses, d'entreteniment, on també entren els sentiments... Ara, passant a un tema que transcendeix allò que és purament lingüístic, si quan informam sobre esport feim servir la terminologia esportiva específica adaptada al català i, a més, hi incloem d'una manera habitual unes expressions més genuïnes de la nostra llengua, a poc a poc aniran calant en les persones que escolten i segueixen l'actualitat esportiva (informatius, retransmissions...) als diversos canals, tant els tradicionals — la televisió i la ràdio — com els més nous — les xarxes socials —, on el contingut és més reduït i específic.

6. CONCLUSIONS

Com va dir tot un referent del periodisme esportiu en català, com és Joaquim Maria Puyal, en la seva intervenció a la taula rodona «Necessitats terminològiques en els mitjans de comunicació», de l'any 2019, cal tenir en compte els condicionaments dels periodistes quan fan retransmissions.

En el cas dels locutors, la seva pedra angular és el llenguatge i, per tant, Puyal fa un èmfasi especial en la interiorització d'una sèrie de paraules i d'expressions per a les retransmissions, per evitar els discursos limitats quant a vocabulari, perquè s'han d'omplir molts de minuts, i el silenci... no és una opció. Per tant, cal treballar amb un lèxic divers i ampli que s'acosti al parlar de la gent sense perdre de vista la normativa.

Evolucionar, actualitzar-se i ser creatius, aquests tres punts que Puyal esmenta, no estan renyits amb la correcció lingüística i, de passada, com ja s'ha dit, ajudaran a fer perdurar la connexió amb els oients i els espectadors.

La terminologia en les federacions esportives catalanes

Marc IBERN

Servei Lingüístic de la Unió de Federacions Esportives de Catalunya

Aquest text de reflexió entorn de la terminologia esportiva —de la feina feta des de diferents àmbits al llarg dels últims anys i dels reptes a què ens enfrontem els professionals de la llengua en aquest sector— es basa en la meua experiència com a responsable del Servei Lingüístic de la Unió de Federacions Esportives de Catalunya (UFEC). Som una entitat associativa esportiva sense ànim de lucre, d'utilitat pública i d'interès cívic i social que aglutina les 71 federacions esportives que hi ha a Catalunya. Creiem fermament que l'esport és un servei essencial des de la nostra fundació, fa prop de noranta anys. Defensem i promocionem els interessos de tot el sector esportiu, promovem un debat social que influeixi en les polítiques esportives, oferim solucions als problemes del sector i fomentem els valors olímpics.

El nostre univers està compost per 71 federacions, 12.000 clubs i 750.000 persones federades. Els dirigents esportius del país es dediquen principalment a promocionar, ordenar, dirigir i regular la pràctica esportiva del país. I, sovint, són persones que treballen des del voluntariat absolut en entitats que pateixen un dèficit de finançament continuat des de fa massa temps. Amb això volem apuntar que la promoció de la llengua catalana no és la seva principal funció. Tant és així que la Secretaria General de l'Esport ha retirat la subvenció destinada al servei lingüístic de la UFEC. Entenem que no és que no els importi la promoció de l'ús del català; en tot cas, ha quedat clar que ho ha de pagar un altre departament de la Generalitat.

No obstant això, des de la UFEC apostem per oferir un servei lingüístic gratuït per a les federacions per normalitzar l'ús de la llengua catalana en l'àmbit de l'esport, coordinar i gestionar les necessitats de les federacions que giren a l'entorn del català i fer campanyes de difusió de la llengua. En el camp de la termino-

logia, col·laborem amb el TERMCAT en la divulgació i l'establiment dels neologismes esportius que s'incorporen al *Diccionari general de l'esport*.

El *Diccionari*, publicat l'any 2010, va ser elaborat pel TERMCAT amb la col·laboració de la UFEC i les federacions catalanes, i amb el suport dels governs andorrà, català i balear. Inicialment contenia prop d'11.000 termes de més de 80 esports diferents. Avui ja té més d'11.500 entrades.

Des de la UFEC, conjuntament amb les federacions, treballem amb el TERMCAT perquè any rere any s'actualitzin els diferents diccionaris terminològics dels diversos esports. En aquest sentit, l'any 2019 es van actualitzar 79 termes, i el 2020, 89 termes més.

En un altre sentit, les federacions i la UFEC es coordinen per fer campanyes de promoció i difusió de l'esport a Catalunya. En promocions d'aquesta mena, és on podem tirar endavant programes de difusió de la terminologia esportiva amb més eficàcia. Fa uns anys vam dur a terme el projecte UFECxics. La campanya volia donar a conèixer la varietat d'esports que els més petits poden practicar i com treballaven les federacions la iniciació. Per a cada modalitat es feia un reportatge audiovisual que s'emetia per Esport3 i una pàgina completa al *Mundo Deportivo* en què s'explicava l'esport, el material necessari per dur-lo a terme, unes regles bàsiques i un diccionari de quatre termes de la modalitat. El projecte es va allargar durant dos anys, durant els quals es van explicar 80 modalitats esportives i es van recollir més de 400 termes de les diferents disciplines.

Aquesta campanya, però, va ser en l'era prepanidèmica. Per tant, fa una eternitat d'això. Des de llavors han canviat els hàbits esportius i les noves tecnologies han imposat una nova manera de consumir a les generacions més joves. En l'àmbit esportiu, els esports electrònics i el consum audiovisual en diferents plataformes digitals s'han imposat entre els més petits. En aquest àmbit, des de la UFEC vam impulsar la Lliga Catalana d'eSports, en què vam organitzar la competició digital de quatre modalitats esportives: escacs, orientació, beisbol i automobilisme.

La lliga de cada esport constava d'una fase regular de tres mesos durant la qual cada setmana hi havia una prova de cadascun dels esports. Des de la UFEC ho vam considerar una oportunitat única per a la promoció de la llengua catalana en àmbits digitals. Les competicions eren retransmeses per *streamers* en directe i en català. Ja fos per YouTube, per Twitch o per Esport+ (la plataforma de contingut poliesportiu digital de la UFEC), durant la fase regular es van acumular prop de 5.000 visualitzacions setmanals de les proves en directe. Com deïem, una finestra per promoure l'ús del català. Abans de l'inici de la competició, es va formar els *streamers* per conjugar la frescor del seu canal amb la correcció en l'ús de la terminologia específica de cada esport.

Rigor acadèmic per a la renovació de la terminologia esportiva, campanyes de difusió en diaris esportius i projectes que donen visibilitat al català en les noves

tecnologies. Tres potes que se sostenen ben poc sense la consciència lingüística del sector. Si baixem al fang, a peu de carrer, per desgràcia encara ens trobem amb una enorme dificultat per fer veure la necessitat de la promoció de la llengua en fets, no paraules. Hi ha casos concrets, que fan pensar. Per exemple, el corfbol és un esport mixt, similar al basquetbol, que té molta tradició als Països Baixos. Aquí, és dels pocs en què la selecció catalana pot competir internacionalment, però els seus aficionats, directius, jugadors i jugadores fan tot el possible perquè parlem de la selecció catalana de *korfball*, no de *corfbol*. En l'hoquei herba, esport que té una tradició envejable al Vallès, els jugadors i les jugadores catalans copen les llistes de les seleccions estatals i els clubs catalans dominen les competicions... Doncs els de l'hoquei juguen a *hockey*. Una vegada em van trucar des de la Federació Catalana d'Hípica perquè no entenien què volia dir *bàsquet a cavall*, que ells jugaven a *horseball*.

Per contra, també trobem gent molt compromesa. Massa, fins i tot. Alguns sectors de la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya s'inquieten perquè, si la modalitat és *esquí alpí* i no *esquís*, llavors de les *raquetes de neu* hauríem de dir-ne *raqueta de neu*.

Desgraciadament, també topem amb interessos comercials. La Federació Catalana d'Esports d'Hivern registra al Consell Català de l'Esport la modalitat de *surf de neu estil lliure*, però quan organitza un campionat de la modalitat, crea el cartell i en fa difusió, el campionat passa a ser de *snow freestyle*. Parlant de *surf de neu*, en els passats Jocs Olímpics d'Hivern de Pyeongchang, l'esport català va viure un moment històric amb la primera medalla per a una esportista catalana, Queralt Castellet. Poques hores després de la gesta, en hora punta (*prime time*) del programa informatiu de ràdio més escoltat de Catalunya, no cal assenyalar ningú, el presentador (deveu saber de qui parlo) va entrevistar en directe Castellet. A la primera pregunta, la preparada, en Basté (no volem assenyalar ningú) va usar el terme *surf de neu* per referir-se a la modalitat de què parlava amb Castellet, però, després, mentre durava la conversa, tant Basté com Castellet van utilitzar només els termes *snowboard* o *snow*. És a dir, en un primer moment, en la pregunta escrita, el presentador utilitza el terme normatiu, però quan surt del formalisme inicial, instintivament usa l'anglicisme perquè ja forma part del seu vocabulari d'una manera natural. Aquest és el dilema, aquesta és la batalla.

Amb tot, el compromís amb el binomi *esport i llengua* a la UFEC forma part del nostre ADN. El nostre primer president va ser Pompeu Fabra, qui va ser un dels dirigents esportius més destacats del primer terç del segle xx (una faceta seva menys coneguda). I aquests orígens ens omplen d'orgull i de motivació per seguir treballant pel futur del binomi *esport i català*.

Des de la UFEC, continuarem oferint el servei lingüístic gratuït per a les federacions, actualment centrat en la correcció i la traducció de reglaments espor-

tius i en la revisió dels textos normatius de les entitats perquè incorporin un llenguatge inclusiu des de la perspectiva de gènere. Així mateix, conscients que el coneixement del català està pràcticament universalitzat a Catalunya, però que no es tradueix en ús intensiu i menys encara en el sector esportiu, on els usos lingüístics del català són descendents en els darrers anys, els esforços s'han de centrar en com podem encoratjar els practicants a fer servir més el català en l'àmbit esportiu i com podem implicar els esportistes, tècnics, directius i aficionats per a la sensibilització de la importància de mantenir el català com a llengua de socialització.

Taula rodona: «Impacte de la difusió terminològica i anàlisi de necessitats per al futur»

1. DIFUSIÓ TERMINOLÒGICA AL TERMCAT: PASSAT, PRESENT I LÍNIES DE FUTUR¹

1.1. *Sobre el paper de les organitzacions que treballem en terminologia*

1.1.1. Evolució en la metodologia de treball per a la difusió terminològica en les últimes dècades

L'evolució de la metodologia de treball per a la difusió terminològica ha estat molt important, perquè el primer que es pot destacar quan es fa una mirada enrere és que els materials metodològics en què ens vam basar durant molts anys, elaborats i editats a la dècada dels noranta del segle passat, pràcticament no esmenten la difusió entre els seus continguts. Com a màxim, fan referència a la presentació de les dades en els diccionaris, que era, de fet, l'única sortida prevista per al material terminològic.

Malgrat això, que és fàcilment comprovable si es repassen els índexs d'aquests materials, curiosament un dels materials tenia la paraula *difusió* en el seu títol: els recordats *Fulls de difusió de neologismes*, que de l'any 1988 al 1994 van servir per comunicar al públic interessat (bàsicament, als mediadors lingüístics) les decisions de normalització que anava adoptant el Consell Supervisor del TERMCAT. De fet, però, aquests *Fulls de difusió de neologismes* no deixaven de ser petits dic-

1. Aquest article correspon a la intervenció de F. Xavier Fargas en la taula rodona de la XIX Jornada de la SCATERM: «La terminologia a peu de carrer. Reptes després de quaranta anys de normalització lingüística» (26 maig 2022).

cionaris, la qual cosa confirma que durant anys el concepte de difusió de la terminologia equivalia, molt aproximadament, a elaboració de diccionaris.

Hem d'esperar als anys 2000 llargs per començar a trobar, en la bibliografia de referència en l'àmbit del treball terminològic, esments explícits a la importància de la difusió. Les primeres referències coincideixen, no gens casualment, amb els primers anys de generalització dels recursos informàtics i d'Internet, que evidentment ha representat un abans i un després en les polítiques de difusió de qualsevol proposta terminològica. Avui, el concepte de difusió de la terminologia ocupa un espai de primer ordre en el treball terminològic, es té en compte des dels primers passos de treball en qualsevol àmbit i, quan es planteja un projecte terminològic, també es planteja com es difondrà (al costat de tota la resta d'aspectes rellevants com ara qui el farà, què inclourà, com es pagarà, com es farà, etc.). I potser una de les sortides de difusió acaba sent un diccionari, com abans, però avui ningú no es planteja que aquest diccionari no resulti consultable per Internet, per exemple, i sovint es preveuen altres mecanismes de difusió complementaris.

En aquells anys vuitanta i noranta del segle passat la difusió dels termes (és a dir, la publicació de diccionaris, lèxics i companyia) podia anar acompanyada de l'edició d'algun material gràfic. Normalment es tractava de pòsters, concebuts per ser penjats a les parets de les aules de cursos de català, d'escoles i d'altres institucions similars, i fets gairebé sempre amb la intenció de donar a conèixer termes catalans alternatius a formes castellanes de difusió generalitzada. Es poden recordar pòsters de fruites i verdures, o de les parts del cotxe, o dels primers materials informàtics.

1.1.2. Quines són les estratègies més efectives per a la implantació terminològica en qualsevol àrea de coneixement específic? Han d'adaptar-se aquestes estratègies en funció de qui en són els destinataris?

L'arribada d'Internet evidentment ha fet donar un tomb a aquesta estratègia de difusió i, si abans indicàvem que els diccionaris avui ja no es conceben sense difusió en línia, els suports visuals també han canviat. Les pantalles obren un món nou per a la difusió dels termes. En aquest sentit, és un bon exemple la pàgina de recursos gràfics i multimèdia² del web del TERMCAT, en què es poden trobar recursos de tota mena: pòsters interactius que ofereixen enllaços a les entrades completes dels termes, jocs en què l'usuari ha de descobrir els termes, relats visuals en què la imatge fa de suport a una explicació de diversos termes, mots encreuats, cronologies interactives, vídeos, etc.

2. <https://www.termcat.cat/ca/recursos/productes-multimedia>.

I una conseqüència d'això és que avui els equips de comunicació s'han engrandit. Si abans la difusió es podia resoldre amb un bon editor, avui s'hi ha d'afegir sense cap mena de dubte un dissenyador gràfic en un sentit ben ampli. I, a més, no n'hi ha prou que sigui un element extern al projecte: els casos en què la difusió és més reeixida coincideixen amb els casos en què el responsable del recurs gràfic que sigui s'ha pogut implicar també d'una manera més o menys activa en l'elaboració del producte terminològic. I és que fer bé un pòster, una imatge per a un diccionari o un joc interactiu no és una feina senzilla. Però, sobretot, els casos més reeixits són aquells en què el terminòleg s'ha pogut implicar més en l'elaboració del material gràfic que sigui i hi ha aportat les seves idees. El terminòleg coneix l'àmbit a què s'adreça, i així pot saber quina mena de recurs és més adequat per als especialistes d'aquell sector. No s'ha de fer el mateix recurs quan es pensa en la terminologia dels corredors que quan es vol difondre terminologia relacionada amb l'àmbit parlamentari, per exemple; ni es fa el mateix quan es vol difondre els termes d'una cromatografia que quan es vol explicar amb precisió els termes relacionats amb el consentiment sexual.

Tenint en compte que en el cas del TERMCAT tots els recursos dedicats a la difusió són públics, és pertinent preguntar-se si la dedicació que demanen aquests recursos de difusió terminològica valen realment la pena. I més si tenim en compte la generalització de la *cultura de la immediatesa*: només cal pensar com solem passar la pantalla dels nostres mòbils quan consultem Instagram o Twitter, i a quina velocitat ens passa per davant dels ulls una quantitat d'informació extraordinària. Sense anar més lluny, entre els assistents a aquesta jornada, en principi tots interessats en terminologia: quants dels materials gràfics del web del TERMCAT havien passat per alt? També és veritat que aquesta mateixa cultura de la immediatesa va associada a una inevitable *cultura de l'oblit*: veiem moltes coses, però n'assimilem i en recordem poques, i, per tant, quan les tornem a veure al cap d'un temps, és probable que les vegem com si fossin ben bé noves. Això ens permet pensar que l'elaboració de materials de difusió, encara que demani temps i dedicació, permet una explotació cíclica d'aquests materials que fa justificable, també en termes de rendibilitat econòmica, el temps esmerçat en la preparació.

1.1.3. Quin poder creieu que tenen els serveis lingüístics a l'hora de marcar quina ha de ser la terminologia adequada en un àmbit determinat?

Com que aprenem per osmosi, per contagi, per contacte constant amb una determinada manera de dir, quan el que ens envolta no és català, evidentment no aprenem català. Per tant, encara que no tinguin un efecte immediat en l'ús de determinades formes catalanes, totes les iniciatives que condueixin a la construcció d'espais de comunicació en català són importants per a la difusió de terminologia. I aquí hi poden tenir un paper molt rellevant els serveis lingüístics i les ini-

ciatives en què aquests serveis s'impliquen. En aquest sentit, el diccionari i totes les iniciatives relacionades amb la campanya d'*Els sabors del món* que s'ha comentat en un altre moment d'aquesta jornada són un exemple paradigmàtic.

1.1.4. Tenim prou eines a l'abast per mesurar la implantació terminològica que difonen els serveis lingüístics? Com es pot mesurar l'encert d'una acció normativitzadora?

De les dificultats del concepte d'implantació, se'n podria parlar durant jornades senceres. De fet, ja els Espais Terminològics del 2012,³ ara fa deu anys, s'hi van dedicar d'una manera específica. Si ja és difícil saber quan es pot considerar implantada en l'ús una determinada norma ortogràfica, que és una cosa molt senzilla i de coneixement generalitzat, com ho hem de fer en el cas dels llenguatges d'especialitat, que, per definició, no tenen un ús generalitzat? Des del TERMCAT ja fa anys que s'han engegat iniciatives de col·laboració amb les universitats per poder dur a terme aquesta mena d'anàlisis, perquè s'entén que és un aspecte clau i perquè hi és especialment rellevant la intervenció d'un avaluador extern que garanteixi l'objectivitat en l'anàlisi.

De moment, els estudis en què hem pogut col·laborar amb la Universitat de Barcelona i amb la Universitat Pompeu Fabra assenyalen uns índexs relativament baixos de penetració de les formes catalanes proposades, però sembla que això es deu sobretot al desconeixement de les propostes, no pas al fet que es considerin inadequades. És especialment rellevant, en aquest aspecte concret, tenir en compte que l'ús del llenguatge, especialment en contextos orals o de formalitat baixa, és inconscient, i la incorporació de formes noves al discurs és molt escassa. Per tant, sembla que la feina principal dels organismes de difusió terminològica ha de ser la màxima rapidesa possible en la proposta de formes catalanes i la màxima paciència possible per anar introduint les formes en nous parlants i per anar provocant canvis en els parlants que ja tenen incorporada una altra alternativa.

1.2. Sobre les dinàmiques socials

1.2.1. Es poden contrarestar realment les dinàmiques socials que introdueixen constantment la terminologia pròpia de les llengües hegemòniques de l'entorn?

Efectivament, costa molt modificar un hàbit lingüístic adquirit. Les mostres i els exemples són fàcils de tenir presents (des del *bueno* universal en bona part dels

3. <https://arxiu.termcat.cat/enprimerterme/difusio-i-us-dels-termes-espais-terminologics-2012.pdf>.

parlants catalans, fins al famós «las mayúsculas no llevan acento», que fa més d'un centenar d'anys que la Real Academia Española combat sense gaire èxit). Quan algú s'ha après una cosa d'una manera, cal un esforç de voluntat important per canviar-la. No és impossible: la *bústia* que ha desplaçat el *bussón* és un exemple de canvi reeixit en llengua general, i en terminologia tenim el cas del *programari lliure*, que ha guanyat bona part del terreny que tenia el *free software*; o el cas de formes de l'àmbit de la meteorologia, que s'han incorporat en català sense gaire consciència, com ara la *maregassa* en lloc de la *marejada*. I potser encara som a temps que ens acostumem a dir els noms de les pluges d'estels en masculí (*els Perseids*) en lloc de dir-los en femení, com fa el castellà (*las Perseidas*).

1.2.2. Quin és el màxim punt feble per revertir la popularització d'un terme que s'ha agafat d'una altra llengua?

Sembla que les raons de l'èxit d'una proposta catalana no depenen tant de les virtuts o de les característiques de la forma en qüestió, com del fet que tingui un ús generalitzat en altaveus de prestigi dins de l'àmbit. Si els locutors dels mitjans de comunicació, si els professors, si l'Administració, si els polítics... fan ús de les propostes catalanes, se'n pot aconseguir la generalització. Però pot costar anys i insistència. Els professionals potser ens cansem massa aviat, perquè per a nosaltres és molt pesat haver de repetir milers de vegades que no cal dir *on line*, que es pot dir *en línia*. Tanmateix, la majoria de la gent no sentirà aquesta recomanació tantes vegades i, fins que no se la faci seva, pot passar temps i que ho hagi de sentir diverses vegades.

A més, s'hi afegeix la dificultat que els altaveus de prestigi no sempre accepten el paper de model que inevitablement tenen, i se senten més còmodes assumint un paper de mirall d'allò que se suposa que el seu públic o la seva audiència sentirà com a més habitual. En aquest sentit és interessant anar escampant la idea que, si tens una determinada capacitat de difusió, no pots defugir la responsabilitat associada que comporta aquesta capacitat. I de la mateixa manera que probablement vetlles per la imatge que difons, per exemple, també hauries de vetllar per la llengua amb què t'expresses.

1.2.3. Com afecta el context de minorització lingüística a la política lingüística aplicada al camp de la normativització terminològica?

El context de minorització lingüística fa més difícil aconseguir un entorn d'aprenentatge i de difusió normal de les propostes catalanes. Com dèiem abans, si aprenem per contacte, i el que ens envolta no és català, no aprenem català. I això s'afegeix al context compartit amb la resta de llengües del nostre entorn, en què

l'anglès cada vegada ocupa més espais, en l'àmbit especialitzat, però també en altres àmbits molt més propers a la quotidianitat, com ara l'oci, l'entreteniment, el joc, etc.

Potser aquí té sentit fer una reflexió sobre la importància d'actuar d'una manera responsable també a l'hora de donar marge i tranquil·litat per a la construcció d'espais de comunicació en català. Si quan algú mira d'expressar-se en català es corre a trobar-li els possibles errors, i a fer-los-hi ben patents d'una manera pública i notòria, per més ben intencionats que siguem, probablement el que fem és afavorir una sensació d'intranquil·litat i d'inseguretat que pot portar fins i tot a l'abandonament de la llengua en favor d'altres llengües en què ningú no et fa notar si t'equivoques. És possible que aquesta tendència a esmenar de seguida la plana als altres tingui a veure també amb el context de minorització de la llengua, perquè tenim i compartim una sensació de risc per al futur de la llengua, i això ens fa reaccionar a la defensiva.

Aquest fet probablement no és aplicable a totes les iniciatives de persones i especialistes que, quan es troben un ús inadequat, dediquen temps i esforços a fer-ho notar. Però crec que són més eficaços els avisos cordials i directes: avui hi ha moltes maneres de fer arribar observacions i comentaris directament al productor d'un determinat text, sense necessitat d'exposar públicament el comentari. I faig constar explícitament que, per exemple, al TERMCAT agrairim molt aquesta mena de comentaris i d'observacions perquè ens permeten millorar els materials que oferim per a la consulta pública i, en definitiva, ens ajuden a donar un millor servei.

F. Xavier FARGAS VALERO
TERMCAT

2. DIFUSIÓ I IMPLANTACIÓ DE LA TERMINOLOGIA CATALANA: FEM BALANÇ I AFRONTEM REPTES FUTURS⁴

2.1. Introducció

Fa més de quaranta anys de la publicació de la primera llei de normalització lingüística a Catalunya, la Llei 7/1983. En aquest context, la proposta de la Societat Catalana de Terminologia (SCATERM) sembla ben encertada: cal valorar les accions que s'han dut a terme per difondre la terminologia i l'impacte que han

4. Aquest article correspon a la intervenció de M. Amor Montané March en la taula rodona de la XIX Jornada de la SCATERM: «La terminologia a peu de carrer. Reptes després de quaranta anys de normalització lingüística» (26 maig 2022).

tingut i, sobretot, cal analitzar quins reptes s'han d'afrontar per al futur i quines necessitats s'han de cobrir encara. Fer balanç i marcar un camí per seguir són bones estratègies perquè la normalització lingüística continuï donant fruits.

En aquesta línia, hem organitzat l'article en dues parts. En la primera, comentarem el paper de les organitzacions que treballen en terminologia, des del punt de vista de l'evolució metodològica i de la implantació terminològica. En la segona, parlarem de les dinàmiques socials en l'ús de la terminologia. Finalment, farem un breu apunt per acabar.

2.2. *Sobre el paper de les organitzacions que treballen en terminologia*

Un dels punts fonamentals per valorar la tasca duta a terme per les organitzacions implicades en la terminologia catalana és la metodologia de treball i la seva evolució al llarg de quaranta anys de feina. El canvi en les estratègies per a la difusió terminològica ha estat important i determinant. Es veu clarament si comparem els materials que creaven tant el Centre de Terminologia TERMCAT com els serveis lingüístics fa trenta anys (diccionaris i vocabularis —en paper!—, cartells...) i els que creen ara. Així, malgrat que es continuen elaborant diccionaris i vocabularis en paper (perquè continuen donant resposta a les necessitats de certs col·lectius socials), el gros dels recursos terminològics és virtual, com ara diccionaris i vocabularis en línia (més fàcils i àgils d'actualitzar), relats visuals, infografies, jocs interactius, portals temàtics... i les xarxes socials.

Aquest canvi d'estratègia és rellevant especialment perquè fomenta les accions de retorn a la societat. En aquest sentit, cal destacar iniciatives com ara *Els sabors del món*, del Consorci per a la Normalització Lingüística (CPNL). El CPNL ha organitzat diverses edicions d'aquesta mostra gastronòmica per fomentar l'ús del català entre les comunitats immigrants a través de la gastronomia, les quals han anat acompanyades de la publicació de fitxes informatives i receptes amb aliments d'arreu del món, íntegrament en català.⁵ També des del CPNL i amb l'objectiu de fer arribar la llengua catalana a totes les edats, es va promoure el programa Totjoc,⁶ per jugar en català. En àmbits més especialitzats, podem destacar els portals temàtics elaborats pels Serveis Lingüístics de la Universitat de Barcelona: Rebotiga lingüística de farmàcia⁷ o Cuina lingüística per a químics.⁸

Malgrat tot, creiem que la terminologia catalana té dos reptes per afrontar, si assumim que el repte inicial d'elaboració terminològica està superat —cosa que

5. Per a més informació sobre aquesta iniciativa del CPNL, vegeu l'estudi de Sans publicat en aquest mateix volum.

6. <https://www.cpln.cat/jocs/>.

7. <https://www.ub.edu/sl/facultat/farmacia/>.

8. <https://www.ub.edu/sl/facultat/quimica/>.

podríem discutir llargament també—: estendre el coneixement de la terminologia elaborada i fomentar-ne l'ús. Fa més de quinze anys, Vila, Nogué i Vila (2007, p. 246) ja advertien que «resulta difícil passar del coneixement a l'ús quan d'entrada s'és lluny d'haver assolit el primer». Precisament l'ús de la terminologia és un altre dels punts fonamentals de la normalització lingüística i, per això, cal avaluar-ne la implantació.

És difícil dir quines són les estratègies més efectives per a la implantació terminològica en qualsevol àrea del coneixement, però cal recalcar l'afirmació de Vila, Nogué i Vila (2007): no n'hi ha prou d'elaborar una terminologia catalana adequada, sinó que cal dedicar esforços a difondre-la i fomentar-ne l'ús entre els usuaris, siguin experts o llecs, en referència als àmbits especialitzats més acostats a la societat o els que tenen una transferència social clara. Vegem un exemple en relació amb aquest darrer cas: l'any 2002 el TERMCAT va normalitzar el terme *programari lliure*. En els anys següents, la Generalitat de Catalunya va dur a terme una campanya per estendre l'ús d'aquest tipus de programari entre la societat (anuncis publicitaris, cartells, repartiment de CD amb programari lliure). Montané (2012) va comprovar que el grau d'implantació d'aquest terme (*programari lliure*) en un corpus especialitzat representatiu de l'àmbit de la informàtica i les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) (datat fins a 2009) era molt alt: el terme s'utilitzava en un 92 % dels casos, molt per damunt d'altres termes alternatius, com ara *software lliure*. En canvi, la implantació no era tan generalitzada en el cas del terme monolèxic *programari*, que competia clarament amb el manlleu de l'anglès *software*. Com a mostra, en un corpus especialitzat específic en què només hi havia textos provinents d'entitats de l'àmbit de la informàtica i les TIC (associacions, organitzacions i empreses privades —com ara editorials, col·legis professionals, associacions sense ànim de lucre, etc.), el terme *software* s'utilitzava més (62 %) que el terme *programari*. Atesos aquests resultats, sembla clar que la campanya institucional de promoció del programari lliure va influir decisivament en la situació d'implantació d'aquests dos termes relacionats.

A més, les estratègies més efectives per a la implantació terminològica poden variar en funció de l'àrea de coneixement específic i, sobretot, dels destinataris. Per exemple, la manera d'arribar a un traductor mèdic és ben diferent de la manera d'arribar a un metge o a un pacient: en el primer cas, un diccionari pot ser útil; en els altres dos, difícilment ho és. Per això, és imprescindible que les estratègies s'adaptin en funció de qui en són els destinataris.

En aquest sentit, en qualsevol àmbit cal aplicar el principi d'adequació que defensa la teoria comunicativa de la terminologia de Cabré (1999), també a l'hora de difondre els termes. En relació amb això, la infografia terminològica sobre tractaments de càncer de mama de Vidal-Sabanés (2021) n'és un exemple revela-

dor. En destaquem dos aspectes: d'una banda, l'adequació a les necessitats informatives i terminològiques del col·lectiu de pacients de càncer de mama al qual està destinada la infografia, i de l'altra, la seva inserció en una comunitat de pacients real. En un estudi previ de necessitats, Vidal-Sabanés (2021) constata una certa desinformació en la qüestió dels tractaments i que la terminologia mèdica representa un obstacle per a la comprensió per part de les pacients de tots els aspectes de la malaltia. Per aquest motiu, Vidal-Sabanés (2021) dissenya una infografia terminològica el tema de la qual són els tractaments del càncer de mama i en què és tan important l'adequació a les pacients de la llengua (les definicions dels termes estan escrites seguint les directrius del llenguatge planer) —i, per tant, dels termes (amb sinònims més transparents, amb definicions, explicacions, il·lustracions)— com el fet que s'hagi anat a trobar un espai adequat on se sap que la informació arribarà a les destinatàries principals: la comunitat virtual de pacients de càncer de mama de l'Institut Català d'Oncologia (ICO).

Aquesta estratègia de buscar els llocs més apropiats per a la difusió de la terminologia també la duen a terme diverses organitzacions. El TERMCAT, per exemple, escriu articles en publicacions especialitzades d'economia (*VIA Empresa*) sobre termes econòmics, de medicina sobre termes mèdics (*Blog del Col·legi de Metges de Barcelona*), de tecnologia sobre termes tecnològics (*Metadata*), etc.⁹ En aquesta mateixa línia, la Unió de Federacions Esportives de Catalunya (UFEC) també va promoure la publicació de la pàgina *UFECXics* d'una manera regular en un diari esportiu català, per fomentar l'esport en català entre la mainada.¹⁰

Així doncs, és rellevant conèixer les necessitats terminològiques dels destinataris per poder cobrir-les amb recursos adequats, que a més contribueixen a la difusió de la terminologia. En aquest sentit, el treball de Montané i Bastida (2019) va desenvolupar aquesta tasca en l'àmbit específic dels esports d'hivern a Andorra. Una anàlisi de la implantació de la terminologia oficial dels esports d'hivern va revelar que l'ús dels termes oficials (és a dir, termes normalitzats pel TERMCAT, recollits en el diccionari normatiu o en altres diccionaris especialitzats de l'àmbit) no és del tot satisfactori: només un 54 % dels termes s'implanta amb èxit. Això va dur les investigadores a la conclusió següent:

[...] els resultats d'implantació generals ens condueixen a afirmar que a Andorra hi ha una necessitat real de difusió i promoció de la terminologia oficial dels esports d'hivern en totes les situacions comunicatives especialitzades, des dels dis-

9. Per a més informació, podeu consultar la pàgina web següent: <https://www.termcat.cat/ca/recursos/articles>.

10. Per a més informació sobre aquesta iniciativa de la UFEC, vegeu l'estudi d'Ibern publicat en aquest mateix volum.

cursos entre experts, les activitats de formació i la interacció amb els clients de les estacions d'esquí fins als mitjans de comunicació. (Montané i Bastida, 2019, p. 82)

Malgrat que, d'acord amb l'estudi, aquesta afirmació es va demostrar empíricament en el context andorrà, creiem que és extrapolable a altres territoris de parla catalana. De fet, com a mostra, en els estudis publicats en aquest mateix volum, Fuster explica que a IB3 s'utilitza el manlleu anglès *snowboard* en comptes del terme proposat en català pel TERMCAT, *surf de neu*; igualment Ibern, de la UFEC, constata que la surfista de neu catalana Queralt Castellet anomena *snow* l'esport que practica. Aquests exemples puntuals coincideixen amb els resultats d'implantació obtinguts per Montané i Bastida (2019), que van demostrar que *surf de neu* s'utilitza en un 45 % dels casos, mentre que l'alternativa *snowboard* s'usa fins en un 47 % d'ocasions en l'àmbit andorrà.

Montané i Bastida (2019) van establir quatre situacions de comunicació en les quals cal actuar d'una manera peremptòria pel que fa a l'ús de la terminologia en català en l'àmbit dels esports d'hivern a Andorra: activitats formatives, competicions esportives, informacions de les estacions d'esquí, i activitats de compra i lloguer d'equipament esportiu. Tot i això, l'estudi també va concloure que cal «entendre el coneixement de la terminologia oficial i motivar-ne l'ús entre els mitjans de comunicació andorrans, tant de premsa escrita (premsa diària i revistes especialitzades en esports) com audiovisual (programes i retransmissions esportives a la ràdio i a la televisió andorranes)» (Montané i Bastida, 2019, p. 84). Ara bé, en l'àmbit dels mitjans de comunicació, convindria realitzar un estudi més precís, tenint en compte la diferència que estableix Vila (en l'estudi publicat en aquest volum) de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, entre les transmissions esportives en directe (en què es permet un cert relaxament de l'exigència terminològica, a causa de l'espontaneïtat que impliquen) i els programes informatius, com el telenotícies (que estan més paütats, perquè tenen un guió, i per tant s'hi controla més l'ús de la terminologia).

Una anàlisi de la implantació de la terminologia en l'ús també va permetre a Montané i Bastida (2019) detectar tres tipus d'actuacions específiques que caldria dur a terme en l'àmbit dels esports d'hivern a Andorra:

— En primer lloc, la difusió de la terminologia oficial: «si els parlants desconeixen que el remuntador que consta d'una sèrie de seients individuals o múltiples, suspesos d'un cable únic, s'anomena en català *telecadira* o *telesella*, difícilment deixaran d'utilitzar el castellanisme *telesilla*» (Montes, 2017, p. 24-25).

— En segon lloc, l'actualització de la terminologia oficial. Segons Auger (1986), si es demostra que els termes oficials no estan en ús, cal replantejar la normalització duta a terme perquè la llengua (i la terminologia) s'adapti eficaçment al progrés. L'estudi de Montané i Bastida (2019) va mostrar que s'utilitzen termes

neològics, alternatius als termes oficials, que estan ben formats lingüísticament en llengua catalana (per exemple, sigles que s'utilitzen en textos d'un nivell d'especialització alt, com ara SG per a *supergegant*);¹¹ per tant, potser caldria actualitzar la terminologia oficial perquè s'acosti més a l'ús real dels termes. En aquest sentit, potser també caldria plantejar com cal actuar davant de manlleus arrelats en l'ús dels mitjans de comunicació en l'àmbit dels esports, com ara *ace*, *final four* o *freestyle* (vegeu els estudis d'Ibern i Vila publicats en aquest mateix volum).

— En tercer lloc, la creació de terminologia oficial nova, amb l'objectiu de denominar les noves realitats que han aparegut en l'àmbit dels esports d'hivern, perquè encara no estan recollides en els diccionaris de referència. La llengua s'ha d'adaptar adequadament al progrés dels esports d'hivern i per això cal crear termes nous per respondre a les necessitats denominatives de l'àmbit. Per exemple, cal poder anomenar en català els elements de la pista de surf de neu: *barana*, *ca-laix*, *dubbie*...

Aquests resultats permeten «proposar actuacions de dinamització lingüística, adequades a cada situació comunicativa i enfocades a estendre el coneixement i l'ús de la terminologia catalana dels esports d'hivern a Andorra» (Montané i Bastida, 2019, p. 90): actualització de diccionaris generals i especialitzats; elaboració d'altres recursos terminològics adequats a cada sector d'activitat (per exemple, un cartell amb els elements d'una pista de surf de neu per a les estacions d'esquí, una infografia interactiva en una pantalla tàctil amb les peces de l'equipament d'esquí en una botiga especialitzada, un vídeo amb la tipologia de salts i trucs de surf de neu al lloc web de la federació esportiva corresponent); formació lingüística i/o terminològica als monitors de les escoles d'esquí i surf de neu (cal tenir present l'alt percentatge de persones immigrants que duen a terme aquesta feina); assessorament lingüístic i terminològic per als mitjans de comunicació en temes especialitzats, com ara els esports d'hivern, o foment de la participació en activitats lúdiques, sobretot per al públic jove que practica aquests esports. En referència a l'oci, Sans i Ibern (en els estudis publicats en aquest mateix volum) mencionen l'èxit d'activitats d'aquest tipus, com ara la mostra *Els sabors del món* del CPNL i la Lliga Catalana d'Esports de la UFEC, respectivament.

Tot i això, les organitzacions, els serveis lingüístics i fins i tot les institucions implicades en la terminologia tenen un poder relatiu a l'hora de marcar quina ha de ser la terminologia adequada en un àmbit determinat, perquè el veritable poder el tenim les persones, que som les que utilitzem els termes: «Els usuaris són el termòmetre de l'acceptació de les propostes terminològiques» (Agustí, 2012, p. 54). Ara bé, les institucions i els serveis lingüístics poden exercir una clara in-

11. Convé remarcar que, arran del treball de Montané i Bastida (2019), la sigla SG ja forma part de la fitxa terminològica *supergegant* al Cercaterm del TERMCAT.

fluència en les persones, perquè tenen autoritat terminològica i —en teoria— recursos per arribar a les persones usuàries de la terminologia.

Quan el que hi ha al darrere d'un servei lingüístic és un govern, la seva capacitat d'influència és clara: Montané (2012, p. 309) va demostrar que «la terminologia proposada pel TERMCAT és proporcionalment més utilitzada en la documentació que emana de l'Administració». Per tant, en aquests casos, la prescripció exerceix un influx en la tria dels termes. La causa és que existeix un decret que regula l'ús de les llengües oficials per part de l'Administració de la Generalitat de Catalunya i que l'obliga a utilitzar els termes normalitzats pel TERMCAT:

2.3 En l'ús del català l'Administració de la Generalitat ha d'emprar els termes normalitzats pel Centre de Terminologia Termcat per designar en aquesta llengua els conceptes a què es refereixen. (Decret 107/1987, article 2)

Hi ha un altre tipus de «poder» que podem considerar en aquest punt: ens referim a la feina que desenvolupen els serveis lingüístics universitaris. Convé no oblidar que les universitats són centres de formació superior i, doncs, la difusió de la terminologia catalana que poden fer els serveis lingüístics pot influir en la base dels coneixements dels diversos àmbits especialitzats: si en la seva tasca de traducció i correcció dels textos acadèmics (plans docents, materials d'assignatures, etc.) els serveis lingüístics universitaris asseguren l'ús de la terminologia catalana adequada, els futurs professionals de cada àmbit aprendran des d'un bon principi aquests termes i els podran utilitzar i, per tant, difondre en l'exercici de la seva futura professió.

Ara bé, d'acord amb Egea (2012, p. 62), «En l'àmbit acadèmic, que és on la terminologia té més protagonisme, la capacitat d'intervenció dels Serveis Lingüístics per assegurar una correcta implantació de la terminologia catalana és més indirecta i hi ha factors que la dificulten». Egea (2012, p. 62) en destaca tres: el català conviu amb altres llengües vehiculars de l'ensenyament, especialment en els cicles superiors, en els quals hi ha més presència del castellà i l'anglès; les classes s'imparteixen oralment i els serveis lingüístics no tenen control d'aquesta comunicació oral, i molts documents docents (com ara manuals universitaris) estan escrits en altres llengües que no són el català. Per això són tan necessàries iniciatives com el projecte Scriptorium,¹² desenvolupat a l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), que es va dedicar a la traducció al català de manuals de referència de diversos àmbits del coneixement.

Així doncs, la intervenció dels serveis lingüístics es redueix a les assignatures que s'imparteixen en català i als materials docents que elabora el mateix profes-

12. <https://scriptorium.espais.iec.cat>.

rat i que són corregits pels serveis lingüístics, a banda dels plans docents, que s'ofereixen sempre en català (i en altres llengües, segons el cas). Però, d'acord amb Egea (2012, p. 62): «la implantació terminològica real depèn del professor». Evidentment, si s'assegura que la terminologia utilitzada pel professorat és l'adequada en català, és més fàcil que s'acabi implantant i consolidant, a través dels estudiants que esdevenen professionals del seu àmbit.

Finalment, si parlem d'implantació terminològica, també hem de mencionar les eines i els estudis que s'han dut a terme per mesurar-la al llarg de quaranta anys de normalització de la terminologia catalana. Pel que fa a les eines, cal destacar «ESTEN: eina de seguiment de la terminologia normalitzada»¹³ (Cabré i Montané, 2015). Es tracta d'un sistema en línia que va ser desenvolupat pel grup de recerca IULATERM de l'Institut de Lingüística Aplicada (IULA) de la Universitat Pompeu Fabra, en col·laboració amb el Centre de Terminologia TERMCAT i amb el finançament de la Secretaria de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya. ESTEN és independent pel que fa a la llengua i permet explorar textos escrits per obtenir les ocurrences de les unitats terminològiques objecte d'estudi, les quals estableix l'usuari. Mitjançant aquesta eina es poden crear corpus i organitzar-los en subcorpus, a partir de diversos criteris (data de publicació, àrea temàtica, àmbit d'ús, etc.), i oferir resultats quantitius sobre l'ús dels termes, els quals es poden contrastar entre corpus i subcorpus. L'eina ESTEN ha estat utilitzada per mesurar la implantació terminològica de diversos grups de termes en diferents àrees temàtiques. Alguns resultats es poden consultar a Lorente (2012) i a Montané (2012).

Malgrat la innegable utilitat d'aquesta eina per mesurar l'ús dels termes, és cert que té limitacions. La principal és que només permet treballar amb textos escrits. Per treballar amb textos orals, caldria transcriure'ls per poder analitzar-los amb ESTEN.

Tot i això, també hi ha treballs d'implantació de la terminologia catalana oral: Vila, Nogué i Vila (2007) i Montané i Bastida (2019) en són exemples. El primer és un estudi de caire sociolingüístic, mentre que el segon es basa en l'anàlisi de corpus per establir el grau d'implantació dels termes.

Així doncs, existeixen eines i enfocaments diversos per mesurar la implantació de la terminologia oral i escrita. Ara bé, el que calen són més recursos per fer-ho, perquè tots els estudis d'implantació que s'han dut a terme, des de diverses perspectives (tant els d'orientació sociolingüística com els terminomètrics o basats en corpus), han demostrat que es requereix temps i esforç per desenvolupar-los.

També queda palès que la mesura de la implantació de la terminologia catalana en l'ús és una estratègia adequada per avaluar la normalització. Així, per

13. <http://esten.iula.upf.edu/>.

exemple, seria molt interessant estudiar el grau d'implantació dels termes dels àmbits del comerç, l'alimentació, la restauració i els esports, en relació amb les ponències sobre les experiències i les accions realitzades per difondre la terminologia per part de diverses organitzacions dels territoris de parla catalana.¹⁴ Malgrat que ja s'han dut a terme iniciatives en els esports, cal complementar-les, perquè és un àmbit molt ampli i amb un fort arrelament social, com va provar la XV Jornada de la SCATERM: «La terminologia de l'esport» (Feliu i Trias, 2019).

2.3. *Sobre les dinàmiques socials*

Tal com hem dit, malgrat el poder que poden exercir els serveis lingüístics i les institucions públiques en l'ús terminològic, són les persones les veritables protagonistes com a usuàries de la terminologia catalana, siguin llengües o expertes en una matèria concreta. I sobre les persones existeix una pressió per part de les llengües hegemòniques de l'entorn, especialment de l'anglès i del castellà, no només en els àmbits especialitzats, sinó també en la llengua comuna. Solament ens cal observar, per exemple, la llengua col·loquial dels joves, en què trobem moltes paraules i expressions angleses (*loser, crac, hater, estalquejar, on fire*, etc.), i també castelleses (*fino, sudar, pepino, a saco, taladro*, etc.).¹⁵ Per aquest motiu, creiem que contrarestar les dinàmiques socials que introdueixen constantment terminologia manllevada és realment difícil.

A vegades, però, també depèn del sector d'activitat. Montané i Bastida (2017, p. 392) van comprovar que en la premsa escrita andorrana «el sector econòmic sembla més propens a la creació de termes nous a partir dels recursos propis de la llengua catalana. En contraposició, en els esports els termes manllevats d'altres llengües, principalment de l'anglès, són molt més freqüents». Montané (2012) també va constatar que la influència de l'anglès en l'àmbit de la informàtica i les TIC és molt rellevant, encara que no impedeix una implantació satisfactòria de les propostes terminològiques catalanes. Agustí (2012, p. 54) subratlla «les possibles reticències de l'usuari a emprar la terminologia catalana» en l'àmbit de la localització, en el qual el punt de partida és la terminologia anglesa, la qual «està força implantada en el mercat d'arribada» (Agustí, 2012, p. 54). I, en la mateixa línia, Ibern (en l'estudi publicat en aquest volum) menciona la resistència dels esportistes que practiquen alguns esports per utilitzar els termes proposats en català; per exemple, *korfball* i *horseball* es continuen popularitzant en detriment de les propostes catalanes *corfbol* i *bàsquet a cavall*, respectivament.

14. Vegeu els estudis de Cerdà, Pujol, Sans, Vila, Fuster i Ibern publicats en aquest mateix volum.

15. En podeu trobar moltes altres al lloc web *Com ho diria* (<http://www.ub.edu/comhodiria/>) (Universitat de Barcelona), que recopila paraules i expressions de l'argot juvenil català.

Agustí (2012, p. 54) també al·ludeix a «la immediatesa amb què són necessaris els nous termes» com un factor que dificulta l'ús de terminologia en català, perquè és complicat fixar-la des d'un primer moment i això provoca que hi hagi múltiples termes per fer referència a un únic concepte, ja siguin el manlleu, el manlleu adaptat o alternatives més o menys adequades en català. Per superar aquest escull, a l'IEC s'està duent a terme el projecte «Guaita terminològica»,¹⁶ el qual ha establert una metodologia per a la prospectiva terminològica: prenent com a base textos especialitzats en anglès, se n'extreuen els termes neològics que encara no tenen cap correspondència catalana, a fi de buscar-los un equivalent català adequat i anticipar així la difusió del manlleu anglès en el discurs especialitzat en llengua catalana (Montané i Cabré, 2022). El projecte parteix de la premissa que els nous termes poden tenir més possibilitats d'ús si es fan circular en el moment en què els usuaris comencen a necessitar la denominació (Quirion, 2004); així, com més ràpid es creen termes catalans per substituir els manlleus més possibilitats d'implantació en l'ús poden tenir (Gouadec, 1994). En conseqüència, la detecció prematura de neologia en anglès que pretén el projecte «Guaita terminològica» permetria proposar equivalents i difondre'ls abans que el manlleu s'instal·lés en el discurs especialitzat en la llengua pròpia.

De totes maneres, segurament, el màxim punt feble per revertir la popularització d'un terme que s'ha agafat d'una altra llengua és la consciència lingüística dels usuaris i la freqüència social d'ús del manlleu. A més, també hi poden tenir un paper altres factors lingüístics i extralingüístics.

Entre els lingüístics, cal destacar que habitualment els manlleus (sobretot de l'anglès, per les característiques morfològiques d'aquesta llengua) són més breus que les propostes terminològiques en català. Aquest és un factor d'implantació demostrat empíricament que podria explicar, per exemple, la prevalença de *webinar* per sobre de *seminari web* o de *spam* per sobre de *correu brossa*:

[...] els termes més breus (normalment d'estructura monolèxica) presenten una tendència significativa a implantar-se, inversa a la de les formes sintagmàtiques, encara que aquestes solen ser més descriptives i, en conseqüència, semànticament més transparents. (Montané, 2012, p. 309)

Entre els factors extralingüístics, cal posar en relleu les actituds lingüístiques dels usuaris (TERMCAT, 2006). En aquest sentit, s'han de tenir en compte les característiques del col·lectiu al qual s'adrecen les propostes terminològiques, ja que sovint hi ha col·lectius professionals que adopten el manlleu com a marca d'iden-

16. <https://guaita.recerca.iec.cat>.

titat. Ho hem comentat anteriorment en l'àmbit de la localització i potser també és un tret de l'àmbit dels espectacles. Així doncs, les actituds lingüístiques podrien explicar la persistència de *photocall* o, també, de *selfie*, enfront de *fotoreclam* i *autofoto*, respectivament.

2.4. *Per acabar*

Tenint en compte el panorama terminològic amb què ens trobem després de més de quaranta anys de normalització lingüística, creiem que podem afirmar que la llengua catalana està en voga. Ara bé, també existeixen mancances rellevants i, per tant, convé persistir i continuar fent feina perquè, com hem dit, no basta d'elaborar terminologia en llengua catalana, sinó que cal difondre-la i fomentar-ne l'ús entre els usuaris, que són els que realment tenen el poder per estendre i implantar l'ús dels termes en català. Citant Pompeu Fabra, podem concloure que «cal no abandonar mai ni la tasca ni l'esperança».

BIBLIOGRAFIA

- AGUSTÍ, Anna Maria (2012). «La difusió de la terminologia en la localització». A: TERMCAT (ed.). *Difusió i ús dels termes: Espais terminològics 2012*. Vic: Eumo; Barcelona: TERMCAT, p. 53-59.
- AUGER, Pierre (1986). «Francisation et terminologie: l'aménagement terminologique». A: RONDEAU, Guy; SAGER, Juan Carlos (ed.). *Termia 84: Terminologie et coopération internationale*. Quebec: Girsterm, p. 47-55.
- CABRÉ, M. Teresa (1999). *La terminología: Representación y comunicación*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Institut Universitari de Lingüística Aplicada.
- CABRÉ, M. Teresa; MONTANÉ, M. Amor (2015). «ESTEN, nueva herramienta de medida de la implantación». A: ALVES, Ieda Maria; SIMÕES PEREIRA, Eliane (ed.). *Neologia das línguas românicas*. São Paulo: Humanitas: CAPES, p. 1095-1106.
- DIRECCIÓ GENERAL DE POLÍTICA LINGÜÍSTICA (2002). «Decret 107/1987, de 13 de març (DOGC 827, de 10 d'abril), pel qual es regula l'ús de les llengües oficials per part de l'Administració de la Generalitat de Catalunya. Modificat pel Decret 254/1987, de 4 d'agost. Articles 5, 7 i 16; pel Decret 161/2002, d'11 de juny. Article 24, i pel Decret 162/2002, de 28 de maig. Article 2.2 i 3» [en línia]. <https://llengua.gencat.cat/web/.content/documents/legislacio/recull_de_normativa/generalitat_de_catalunya/arxius/gc_decret107_1987.pdf> [Consulta: 15 juliol 2022].
- EGEA, Àngels (2012). «Difusió i ús dels termes: l'experiència dels Serveis Lingüístics de la Universitat de Barcelona». A: TERMCAT (ed.). *Difusió i ús dels termes: Espais terminològics 2012*. Vic: Eumo; Barcelona: TERMCAT, p. 61-66.
- FELIU, Judit; TRIAS, Mireia (cur.) (2019). *Gramàtica, esport i terminologia* [en línia]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Societat Catalana de Terminologia. (Memòries de la Societat Catalana de Terminologia; 7). <<https://publicacions.iec.cat/PopulaFitxa.do>

- ?moduleName=monografies_en_linia&subModuleName=&idCatalogacio=32348#> [Consulta: 15 juliol 2022].
- GOUADEC, Daniel (1994). «Implantation des termes officiels de l'informatique. Attestations, francisation, normalisation, assimilation». *Terminologies Nouvelles: «Implantation des termes officiels»*, núm. 12, p. 141-147.
- LORENTE, Mercè (2012). «ESTEN, eina de seguiment de la terminologia normalitzada». A: TERMCAT (ed.). *Difusió i ús dels termes: Espais terminològics 2012*. Vic: Eumo; Barcelona: TERMCAT, p. 67-81.
- MONTANÉ, M. Amor (2012). *Terminologia i implantació: anàlisi d'alguns factors que influencien l'ús dels termes normalitzats de la informàtica i les TIC en llengua catalana* [en línia]. Tesi doctoral. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Institut Universitari de Lingüística Aplicada. <<https://www.tesisenred.net/handle/10803/97295?show=full&locale-attribute=en>> [Consulta: 15 juliol 2022].
- MONTANÉ, M. Amor; BASTIDA, Carolina (2017). «La neologia terminològica en el català d'Andorra: creació pròpia o manllevada?». A: SÁNCHEZ IBÁÑEZ, Miguel; MAROTO, Nava; TORRES DEL REY, Jesús; STERCK, Goedele de; LINDER, Daniel; GARCÍA PALACIOS, Joaquín (ed.). *La renovación léxica en las lenguas románicas: Proyectos y perspectivas*. Murcia: Edit.um. Ediciones de la Universidad de Murcia, p. 381-395.
- (2019). *Ús de la terminologia catalana a Andorra: caracterització i anàlisi en l'àmbit dels esports d'hivern*. Encamp: Govern d'Andorra.
- MONTANÉ, M. Amor; CABRÉ, M. Teresa (2022). «Prospectiva terminològica o com estar a l'aguait dels termes nous: un exemple en l'àmbit de la bioquímica». *Terminàlia*, núm. 25, p. 7-13. DOI: 10.2436/20.2503.01.172.
- MONTES, Dolors (2017). «Per què en dieu *telesilla* si en podeu dir *telecadira*?: les paraules de la neu i dels esports d'hivern (i de molts altres àmbits)». *Querol: Revista Cultural de Cerdanya* [en línia], núm. 21, p. 20-25. <<https://www.recercacerdanya.org/fitxers/querol/querol-21.pdf>> [Consulta: 15 juliol 2022].
- QUIRION, Jean (2004). «État de la question sur la nature des facteurs d'implantation terminologique». A: GOUADEC, Daniel (ed.). *Mondialisation, localisation, francophonie(s). Actes des Universités d'été et d'automne 2003. Actes du Colloque International «Traduction et francophonie(s): traduire en francophonie» Université Rennes 2*. Paris: Maison du Dictionnaire, p. 193-200.
- TERMCAT (2006). *La normalització terminològica en català: criteris i termes 1986-2004*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- VIDAL-SABANÉS, Laia (2021). *La terminologia en els textos mèdics per a pacients: el cas d'una comunitat virtual de dones amb càncer de mama* [en línia]. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. <<https://hdl.handle.net/10803/672627>> [Consulta: 15 juliol 2022].
- VILA, Francesc Xavier; NOGUÉ, Marina; VILA, Ignasi (2007). *Estudis d'implantació terminològica: Una aproximació en l'àmbit dels esports*. Vic: Eumo; Barcelona: TERMCAT.

M. AMOR MONTANÉ MARCH
 Professora lectora Serra Húnter
 Universitat de Barcelona

CRÒNICA DEL CURS 2021-2022

Mireia TRIAS I FREIXA (cur.)
Terminologia per normalitzar la llengua
Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2024, p. 81-92

**XIX Jornada de la SCATERM:
«La terminologia a peu de carrer.
Reptes després de quaranta anys
de normalització lingüística»**

Les intervencions de la XIX Jornada, enregistrades en vídeo, són accessibles a la videoteca de l'IEC,
a l'enllaç: https://www.youtube.com/playlist?list=PLJPVNzVIFt_Ac0BAIxm9yhzVNjfiW3L1G.

Vista de la mesa inaugural de la XIX Jornada de la SCATERM, celebrada el 26 de maig de 2022 a la Sala Pere i Joan Corominas de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC). A la mesa, Nicolau Dols, president de la Secció Filològica de l'IEC, i Ester Bonet, presidenta de la SCATERM.

FONT: Servei de Comunicació de l'IEC.

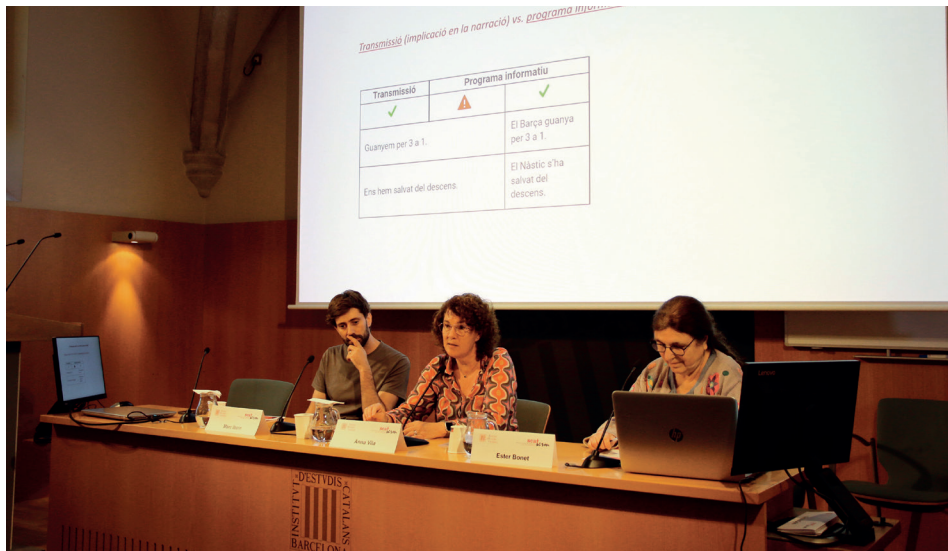

Vista dels ponents de l'àmbit de la restauració i el comerç de la XIX Jornada de la SCATERM. D'esquerra a dreta: Alexandra Sans Massó, dinamitzadora del Consorci per a la Normalització Lingüística (CPNL); Marta Pujol Palau, cap del Servei de Política Lingüística del Govern d'Andorra; Immaculada Cerdà Sanchis, cap de la Unitat de Normalització Lingüística de la Diputació de València, i Teresa Tort, tècnica del CPNL i secretària de la SCATERM.

FONT: Servei de Comunicació de l'IEC.

Laia Vidal Sabanés, guardonada amb el Premi de la Societat Catalana de Terminologia 2022, presentant la seva tesi doctoral durant la XIX Jornada de la SCATERM, acompanyada d'Ester Bonet, presidenta de la SCATERM. FONT: Rosa Estopà.

Vista dels ponents de l'àmbit de l'esport de la XIX Jornada de la SCATERM. D'esquerra a dreta: Marc Ibern, lingüista del Servei Lingüístic de la Unió de Federacions Esportives de Catalunya (UFEC); Anna Vila Subiranas, lingüista del Departament d'Assessorament Lingüístic de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals (CCMA), i Ester Bonet, presidenta de la SCATERM. FONT: Servei de Comunicació de l'IEC.

Vista dels ponents del debat sobre l'àmbit de l'esport en la XIX Jornada de la SCATERM. A la pantalla, Francesc Galera, tresorer de la SCATERM i encarregat de moderar el debat, i Natàlia Fuster Amengual, assessora de Signewords per a IB3. A la mesa, d'esquerra a dreta: Marc Ibern, lingüista del Servei Lingüístic de la UFEC; Anna Vila Subiranas, lingüista del Departament d'Assessorament Lingüístic de la CCMA, i Ester Bonet, presidenta de la SCATERM. FONT: Teresa Tort.

Vista dels participants en la taula rodona «Impacte de la difusió terminològica i anàlisi de necessitats per al futur» de la XIX Jornada de la SCATERM. D'esquerra a dreta: F. Xavier Fargas Valero, cap de Comunicació del TERMCAT; M. Amor Montané March, professora lectora Serra Hünter de la Universitat de Barcelona i membre de l'Institut de Lingüística Aplicada; Josep Martines, professor de la Universitat d'Alacant i membre de la Secció Filològica de l'IEC, i Teresa Tort, tècnica del CPNL i secretària de la SCATERM. FONT: Servei de Comunicació de l'IEC.

Programa de la XIX Jornada

XIX Jornada de la SCATERM «La terminologia a peu de carrer. Reptes després de quaranta anys de normalització lingüística»

Sala Pere i Joan Coromines de l'Institut d'Estudis Catalans, 26 de maig de 2022

- 9.30 h *Benvinguda*
Nicolau DOLS
President de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans
- Ester BONET
Presidenta de la Junta Directiva de la SCATERM
- 10.00 h *Ponències*
En valencià està més bo. La terminologia al servei del foment de la llengua
Immaculada CERDÀ SANCHIS
Cap de la Unitat de Normalització Lingüística de la Diputació de València
- La terminologia del comerç a Andorra: necessitats, creació d'eines i difusió**
Marta PUJOL
Cap del Servei de Política Lingüística del Govern d'Andorra
- El Glossari de sabors del món. Una eina de dinamització lingüística**
Alexandra SANS
Dinamitzadora del Consorci per a la Normalització Lingüística (CPNL)
- 11.30 h *Pausa*
- 11.50 h *Premi de la Societat Catalana de Terminologia 2022*
La terminologia en els textos mèdics per a pacients: el cas d'una comunitat virtual de dones amb càncer de mama
Laia VIDAL SABANÉS

12.00 h *Ponències*

El llenguatge esportiu a la CCMA

Anna VILA SUBIRANAS

Coordinadora del Departament d'Assessorament Lingüístic de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals (CCMA)

Comunicació i vehiculació: el paper dels mitjans en la transmissió de terminologia esportiva

Natàlia FUSTER

Assessora de Signewords per a IB3

La terminologia en les federacions esportives catalanes

Marc IBERN

Lingüista del Servei Lingüístic de la Unió de Federacions Esportives de Catalunya

13.30 h *Dinar*

15.30 h *Taula rodona*

Impacte de la difusió terminològica i anàlisi de necessitats per al futur

Xavier FARGAS (TERMCAT)

Josep MARTINES (Universitat d'Alacant i Institut d'Estudis Catalans)

M. Amor MONTANÉ (Universitat de Barcelona i Institut de Lingüística Aplicada)

Moderadora: Teresa TORT (CPNL i SCATERM)

17.30 h *Cloenda*

Ester BONET

Presidenta de la Junta Directiva de la SCATERM

Presentació de la XIX Jornada

Junta Directiva de la SCATERM

Enguany la SCATERM ha preparat una jornada una mica diferent de les que havia fet en els darrers anys. En lloc de centrar-se en la terminologia d'un àmbit del saber, la jornada vol fer balanç dels materials terminològics elaborats i de les estratègies d'actuació seguides per a la difusió de la terminologia catalana en quatre dècades de política lingüística als diferents territoris del domini lingüístic.

La XIX Jornada de la SCATERM, «La terminologia a peu de carrer. Reptes després de quaranta anys de normalització lingüística», s'ha organitzat pensant en dos objectius fonamentals: d'una banda, conèixer, valorar i difondre el resultat de les accions dutes a terme pels serveis lingüístics d'entitats diverses (l'Administració, les universitats i les organitzacions sectorials) per a la implantació de la terminologia en sectors de gran impacte en la població (comerç o restauració i esports), i, de l'altra, reflexionar sobre si aquestes accions són vàlides encara i quines línies de treball serien convenients en el context actual de creixement dels àmbits comunicatius digitals.

Aquesta jornada, adreçada a diferents perfils professionals (personal dels serveis lingüístics, responsables de comunicació d'organitzacions que treballen amb terminologia i periodistes), ha estat concebuda com un espai de reflexió en què s'han volgut respondre preguntes com ara: quines han estat les estratègies més efectives per a la implantació terminològica?, tenim prou eines a l'abast per mesurar aquesta implantació?, com es pot mesurar l'encert d'una acció normativitzadora tenint en compte les dinàmiques socials que introdueixen constantment la terminologia pròpia de les llengües hegemòniques de l'entorn? Per fer-ho, la jornada s'ha estructurat en dos blocs de ponències agrupades per temes i s'ha tancat amb una taula rodona final.

L'organització d'aquesta jornada ha estat possible gràcies al suport logístic i tècnic de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC). També volem fer constar el nostre agraïment al Govern d'Andorra, la Diputació de València i la Secció Filològica de l'IEC en la figura del seu president, Nicolau Dols, que inaugurarà la jornada.

Conclusions de la XIX Jornada

Teresa TORT

Consorci per a la Normalització Lingüística

SCATERM

A partir de les experiències concretes exposades pels representants de les sis organitzacions que han participat en aquesta jornada i de les reflexions dels tres ponents de la taula rodona, oferim una síntesi de les recomanacions de cara a afavorir la implantació de nous termes en qualsevol àmbit de treball. Són les següents:

- Cooperació estreta entre les organitzacions que es dediquen a elaborar i difondre terminologia (universitats, acadèmies i serveis lingüístics).
- Participació dels usuaris experts en la definició de les necessitats terminològiques i en el procés de treball sencer.
- Planificació d'estratègies atractives per a la difusió terminològica, com ara activitats lúdiques, entorns agradables i amb un impacte emocional positiu, accions significatives i assequibles...
- Adaptabilitat als canvis socials i utilització de les novetats per estendre la terminologia; per exemple, col·laboració d'influenciadors en competicions esportives en línia.
- Aprofitament de les oportunitats puntuals i rapidesa a donar-hi resposta; per exemple, lèxic de la COVID-19 o de les erupcions volcàniques.
- Anàlisi de la força de les llengües de l'entorn per saber situar la nostra acció en un escenari complex i, en alguns casos, desfavorable.
- Simbiosi entre la difusió terminològica i la promoció de l'ús social del català aprofitant les necessitats comunicatives de la comunitat receptora; per exemple, el *Glossari de sabors del món*.
- Perseverança en el treball per a la qualitat lingüística de les comunicacions especialitzades com una via més per augmentar el prestigi del català.
- Foment de l'ús de la terminologia catalana en el món universitari per fer competents lingüísticament els professionals del futur.

— Necessitat de mesurar la implantació dels termes difosos per avaluar l'eficàcia de les estratègies i els recursos del treball terminològic que s'utilitzen; ara mateix existeixen eines de mesura útils, però tenen problemes de finançament.

Amb relació a les dificultats actuals per fer un seguiment generalitzat de l'èxit de la normalització terminològica, es recull la proposta d'incloure la participació dels serveis lingüístics com a informants de les acadèmies i dels experts de l'àmbit universitari. És a dir, reprenent la primera proposta, caldria afavorir espais de cooperació en què els serveis lingüístics que atenen directament el públic facin d'interlocutors actius tant en la difusió dels termes —que és una pràctica consolidada— com en l'avaluació de les resistències en la implantació de les noves propostes. La cooperació entre universitats, acadèmies i serveis lingüístics ens acostaria a l'objectiu de poder constatar l'acceptació o la resistència en l'ús de les propostes que s'elaboren amb rigor científic, però que, de vegades, no tenen assegurat l'èxit social. I, consegüentment, es podrien reformular altres propostes terminològiques àgilment.

La llista succinta de recomanacions que hem recollit en aquestes conclusions evidencia la utilitat com a espai de reflexió que ha tingut aquesta jornada i ens esperona a mantenir l'aposta per intercanviar experiències amb la voluntat de trobar el millor camí perquè el català sigui usat a peu de carrer i amb la terminologia adient.

Crònica de la XIX Jornada

Junta Directiva de la SCATERM

El dijous 26 de maig es va dur a terme, en format presencial i virtual, la XIX Jornada de la SCATERM: «La terminologia a peu de carrer. Reptes després de quaranta anys de normalització lingüística». Com el seu títol indica, la jornada es proposava, d'una banda, observar quin tipus d'actuacions i activitats vinculades a la difusió de la terminologia havien fet tot un seguit d'entitats i organismes que s'ocupen de la planificació lingüística i, de l'altra, veure amb quines dinàmiques s'ha treballat, quins resultats s'han obtingut i quins nous reptes de futur cal encarar. Amb la voluntat de tenir una visió panoràmica d'aquests aspectes, vam poder comptar amb institucions i participants de tot l'àmbit lingüístic. Ester Bonet, presidenta de la SCATERM, i Nicolau Dols, president de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), van inaugurar l'acte.

Al primer bloc de ponències —moderat per Teresa Tort, tècnica del Consorci per a la Normalització Lingüística (CPNL) i secretària de la SCATERM— hi va participar Immaculada Cerdà Sanchis, cap de la Unitat de Normalització Lingüística de la Diputació de València; Marta Pujol Palau, cap del Servei de Política Lingüística del Govern d'Andorra, i Alexandra Sans Massó, dinamitzadora del CPNL. Aquest bloc es va centrar en les experiències dutes a terme per aquestes entitats en el món del comerç i la restauració. En les presentacions es va fer palès que tenien molt en compte el context immediat a l'hora d'emprendre les actuacions i de valorar el resultat de la feina feta.

Abans de la pausa, Ester Bonet va exposar el veredict del Jurat del Premi de la Societat Catalana de Terminologia d'enguany. L'autora de l'obra guanyadora, Laia Vidal Sabanés, va presentar breument la tesi doctoral premiada i titulada *La terminologia en els textos mèdics per a pacients: el cas d'una comunitat virtual de dones amb càncer de mama*.

Després de la pausa va començar el segon bloc de comunicacions, dedicat a l'àmbit dels esports. Hi va participar Anna Vila Subiranas, lingüista del Departament d'Assessorament Lingüístic de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals (CCMA); Natàlia Fuster Amengual, assessora de Signewords per a IB3, i Marc Ibern, del Servei Lingüístic de la Unió de Federacions Esportives de Catalunya (UFEC). En un món ple d'estrangerismes, el repte és adoptar una llengua viva, en què la combinació de la forma catalana i altres formes més populars tingui una pàtina de llengua viva i correcta, i no exempta d'emoció, un element clau en la narració esportiva.

La sessió de la tarda la va ocupar una taula rodona que duia per títol «Impacte de la difusió terminològica i anàlisi de necessitats per al futur», en la qual van participar F. Xavier Fargas Valero, cap de Comunicació del TERMCAT; Josep Martines, professor de la Universitat d'Alacant i membre de la Secció Filològica de l'IEC, i M. Amor Montané March, professora lectora Serra Húnter de la Universitat de Barcelona i membre de l'Institut de Lingüística Aplicada. Aquesta taula es va centrar, primordialment, en la difusió lèxica i terminològica, tant des d'un punt de vista més històric —especialitat de Martines— com des d'una òptica més lligada als fenòmens actuals, en què Montané i Fargas van aportar el seu coneixement. Les idees més destacades de la conversa, animada per les múltiples preguntes de la concurrència presencial i virtual, dinamitzada per Francesc Galera, tresorer de la SCATERM, són la gran rellevància que tenen les estratègies de difusió dels termes amb la complicitat dels usuaris especialistes, així com la necessitat imperiosa de disposar d'estudis d'implantació terminològica, que són els que ens poden guiar d'una manera objectiva a l'hora de saber si un esforç normalitzador té èxit o no.

Per acabar, com a moderadora de la taula, Teresa Tort va fer un resum concís del contingut de la jornada i Ester Bonet va cloure la sessió, va agrair l'assistència al públic i als ponents i va prometre una jornada especial per al 2023, en què se celebrarà la XX Jornada de la SCATERM.

MEMÒRIES DE LA SOCIETAT CATALANA DE TERMINOLOGIA

Títols publicats

- 1 Jaume MARTÍ i Marina SALSE (coord.), *La terminologia i la documentació: relacions i sinergies* (2010)
- 2 Eusebi COROMINA i Josep M. MESTRES (cur.), *Aspectes de terminologia, neologia i traducció* (2010)
- 3 Lluc POTRONY i Joan Maria ROMANÍ (cur.), *Indexació, terminologia i llenguatge jurídic* (2011)
- 4 Miquel-Àngel SÀNCHEZ FÈRRIZ (cur.), *La terminologia en les ciències de la vida, en la química i en el món educatiu* (2013)
- 5 Miquel STRUBELL I TRUETA (cur.), *La terminologia instrumentalitzada* (2015)
- 6 Miquel-Àngel SÀNCHEZ FÈRRIZ i Rosa MATEU (cur.), *La ciència en català: des del segle XIII fins avui* (2018)
- 7 Judit FELIU i Mireia TRIAS (cur.), *Gramàtica, esport i terminologia* (2019)
- 8 Judit FELIU i Mireia TRIAS (cur.), *Viquipèdia i terminologia* (2021)
- 9 Mireia TRIAS I FREIXA (cur.), *Terminologia i societat: recursos terminològics i escenaris comunicatius* (2022)
- 10 Mireia TRIAS I FREIXA (cur.), *Terminologia per normalitzar la llengua* (2024)

scat
term

SOCIETAT CATALANA DE TERMINOLOGIA
Filial de l'Institut d'Estudis Catalans

